

Міністерство освіти і науки України

Луцький національний технічний університет

(повне найменування закладу вищої освіти)

Факультет бізнесу та права

(повне найменування факультету)

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

(повне найменування кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»

на тему

**ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОТОЧНОЇ ТА СТРАТЕГІЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИХ ВИКЛИКІВ (НА МАТЕРІАЛАХ
ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ»)**

**FINANCIAL SUPPORT FOR CURRENT AND STRATEGIC ACTIVITIES OF
MANUFACTURING ENTERPRISES IN THE CONTEXT OF SOCIO-
ECONOMIC CHALLENGES (BASED ON THE MATERIALS OF
«UKRMOLPRODUCT» LLC)**

спеціальність 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
(шифр і назва спеціальності)

освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти
групи ФБСФРМ-21
Солоха Максим Сергійович

(підпис)

Керівник: к.е.н., доцент
Ніколаєва Анжела Миколаївна

(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«12» грудня 2025 р.
Гарант освітньої програми:
к.е.н., доцент **Дорош Вікторія Юріївна**

(підпис)

Луцьк – 2025 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: бізнесу та права

Кафедра: фінансів, банківської справи та страхування

Ступінь вищої освіти: магістр

Галузь знань: 07 Управління та адміністрування

Спеціальність: 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Освітня програма: «Фінанси, банківська справа та страхування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ к.е.н., доцент Вікторія ДОРОШ
«12» грудня 2025 р.

З А В Д А Н Н Я ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Солосі Максиму Сергійовичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи *«Фінансове забезпечення поточної та стратегічної діяльності виробничих підприємств в умовах соціально-економічних викликів (на матеріалах ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ»)»*

Керівник роботи: к.е.н., доцент Ніколаєва А.М.

затверджені наказом закладу вищої освіти № 263/01-02.

2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи «12» грудня 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи _____

Статистичні дані, літературні джерела за темою дослідження, статут підприємства, фінансова звітність підприємства, законодавчі та нормативні акти, що регламентують діяльність підприємств в Україні.

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, що потрібно розробити)

Вступ

Розділ 1

Розділ 2

Розділ 3

Висновки

5. Перелік графічного (ілюстративного) матеріалу

1. Елементи наукової новизни.

2. Аналіз діяльності суб'єктів господарювання на ринку молочних продуктів.

3. Аналіз основних показників діяльності ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ».

4. Аналіз власних джерел формування фінансових ресурсів підприємства.

5. Аналіз позикових та залучених джерел формування фінансових ресурсів підприємства.

6. Аналіз ефективності використання власних і позикових коштів ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ».

7. Формулювання гіпотез дослідження.

8. Обґрунтування справедливості гіпотези № 1.

9. Обґрунтування справедливості гіпотези № 2.

10. Обґрунтування справедливості гіпотези № 3.

11. Рекомендації, спрямовані на підвищення ефективності фінансового забезпечення підприємства.

12. Оптимізація планової структури капіталу за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
<i>Розділ 1</i>	<i>А. НІКОЛАЄВА</i>		
<i>Розділ 2</i>	<i>А. НІКОЛАЄВА</i>		
<i>Розділ 3</i>	<i>А. НІКОЛАЄВА</i>		
<i>Нормоконтроль</i>	<i>А. НІКОЛАЄВА</i>		
<i>Гарант ОП</i>	<i>В. ДОРОШ</i>		
<i>Коефіцієнт подібності</i>		<u>9,45</u>	
<i>Адміністратор системи StrikePlagiarism</i>	<i>Л. ІЦУК</i>		

7. Дата видачі завдання «04» лютого 2025 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	<i>Обґрунтування теми</i>	До 28.12.2024 р.	
2.	<i>Огляд літератури із досліджуваної проблеми</i>	До 03.09.2025 р.	
3.	<i>Розділ 1</i>	До 24.09.2025 р.	
4.	<i>Розділ 2</i>	До 18.10.2025 р.	
5.	<i>Розділ 3</i>	До 08.11.2025 р.	
6.	<i>Висновки</i>	До 15.11.2025 р.	
7.	<i>Формування списку використаних джерел</i>	До 19.11.2025 р.	
8.	<i>Формування додатків</i>	До 18.11.2025 р.	
9.	<i>Оформлення ілюстративного матеріалу</i>	До 22.11.2025 р.	
10.	<i>Нормоконтроль</i>	До 29.11.2025 р.	
11.	<i>Інструментальна перевірка на академічний плагіат</i>	До 05.12.2025 р.	
12.	<i>Представлення кваліфікаційної роботи магістра до захисту. Попередній захист роботи</i>	До 12.12.2025 р.	

Здобувач вищої освіти

_____ (М. СОЛОХА)
(підпис) (прізвище, ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ (А. НІКОЛАЄВА)
(підпис) (прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Солоха М. С. Фінансове забезпечення поточної та стратегічної діяльності виробничих підприємств в умовах соціально-економічних викликів (на матеріалах ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ»). Рукопис.

Кваліфікаційна робота магістра ОП «Фінанси, банківська справа та страхування» спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок. Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2025.

Кваліфікаційна робота магістра складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У першому розділі досліджено концептуальні основи та ключові аспекти фінансового забезпечення підприємства. Аналітичний розділ містить аналіз стану та оцінку ефективності фінансового забезпечення ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» і спрямований на доведення справедливості сформульованих гіпотез дослідження, якими є: гіпотеза № 1, яка передбачає, що порушення золотого правила фінансування підвищує фінансові ризики та залежність підприємства від кредиторів; гіпотеза № 2, яка передбачає, що наявність від'ємних власних оборотних коштів на підприємстві негативно впливає на його платоспроможність; гіпотеза № 3, яка стверджує, що з прискоренням обіговості оборотних коштів зростає ефективність використання фінансового капіталу на підприємстві і навпаки. Справедливість висунутих гіпотез доведено.

У третьому розділі з урахуванням європейського досвіду визначено шляхи підвищення ефективності фінансового забезпечення молокопереробного підприємства в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення та здійснено оптимізацію планової структури фінансового забезпечення.

У висновках узагальнено інформацію, відображену в трьох попередніх розділах.

Ключові слова: джерела фінансування, платоспроможність, фінансове забезпечення, фінансові ресурси, фінансова стійкість, фінансовий стан.

ANNOTATION

Solokha M. Financial support for current and strategic activities of manufacturing enterprises in the context of socio-economic challenges (based on the materials of «UKRMOLPRODUCT» LLC). Manuscript.

Master's qualification work of the educational program «Finance, banking and insurance» specialty 072 Finance, Banking, Insurance and Stock Market. Lutsk National Technical University. Lutsk, 2025.

The master's qualification work consists of an introduction, three sections, conclusions, a list of used sources and appendices.

The first section examines the conceptual foundations and key aspects of financial support for the enterprise. The analytical section contains an analysis of the state and assessment of the effectiveness of financial support for UKRMOLPRODUCT LLC and is aimed at proving the validity of the formulated research hypotheses, which are: hypothesis No. 1, which assumes that violation of the golden rule of financing increases financial risks and the enterprise's dependence on creditors; hypothesis No. 2, which assumes that the presence of negative working capital in an enterprise negatively affects its solvency; hypothesis No. 3, which states that with the acceleration of working capital turnover, the efficiency of financial capital use in an enterprise increases and vice versa. The validity of the hypotheses put forward has been proven.

In the third chapter, taking into account European experience, ways to improve the financial security of a milk processing enterprise in conditions of martial law and post-war recovery are identified, and the planned structure of financial security is optimised.

The conclusions summarize the information presented in the preceding three chapters.

Keywords: sources of funding, solvency, financial security, financial resources, financial stability, financial condition.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА ...	11
1.1 Систематизація концептуальних підходів до дефініції «фінансове забезпечення підприємства»	11
1.2 Ключові аспекти фінансового забезпечення поточної та стратегічної діяльності підприємства: форми, джерела та інструменти	17
1.3 Детермінанти впливу на ефективність фінансового забезпечення підприємств молокопереробної галузі	21
РОЗДІЛ 2 ДІАГНОСТИКА СТАНУ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ»	25
2.1 Методологічне обґрунтування доведення гіпотез дослідження щодо фінансового забезпечення підприємства	25
2.2 Аналіз стану розвитку молокопереробних підприємств в Україні та показників діяльності ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ»	27
2.3 Діагностика стану фінансування ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ»	33
2.4 Перевірка достовірності гіпотез дослідження	38
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ	47
3.1 Вивчення європейського досвіду фінансування молокопереробних підприємств та можливості його застосування в Україні	47
3.2 Підвищення ефективності фінансового забезпечення діяльності молокопереробного підприємства в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення	52
3.3 Оптимізація планової структури фінансового забезпечення ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ»	55
ВИСНОВКИ	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	65
ДОДАТКИ	68

ВСТУП

Актуальність теми. В наш час функціонування вітчизняних підприємств на ринку молочної продукції зіштовхується із суттєвими внутрішніми і зовнішніми соціально-економічними викликами. Війна в Україні вплинула на всі етапи операційного циклу діяльності підприємства від заготівлі сировини до збуту готової продукції. Ринок молочних продуктів є особливо чутливим до стабільності сировинної бази, енергозабезпечення та купівельної спроможності населення. Молокопереробні підприємства вимушені працювати в умовах значних коливань пропозиції сировини, логістичних обмежень, підвищення собівартості продукції, обвалу світових цін та зниження платоспроможного попиту на внутрішньому ринку. Все це може з часом негативно позначитися на прибутковості підприємств та їх здатності фінансувати свою поточну і стратегічну діяльність. Тому висвітлена в кваліфікаційній роботі проблема фінансового забезпечення поточної діяльності та розвитку виробничих підприємств набуває все більшої актуальності, особливо в умовах соціально-економічних викликів під час війни.

Проблемним аспектам фінансування виробничих підприємств, зокрема дослідженням економічної сутності, форм та джерел фінансового забезпечення в різний час приділялася значна увага з боку як вітчизняних, так і іноземних вчених. Серед них слід відзначити таких науковців, як О. В. Гривківська [1], М. О. Гуцул [2, 3], І. В. Зятковський [4], Н. М. Іванисько [5], І. С. Козій [6], В. М. Опарін [7], Н. Пігуль, Н. Дехтяр, О. Захаркін [8], А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик [9], О. Б. Стефанишин [10], С. І. Юрій [11], О. О. Яцух [12] та ін. Зважаючи на те, що розвиток вітчизняного бізнесу відіграватиме визначальну роль у післявоєнній розбудові національної економіки, питання належного фінансового забезпечення поточної та стратегічної діяльності виробничих підприємств залишається пріоритетним напрямом дослідження.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є дослідження теоретико-прикладних засад фінансового забезпечення поточної діяльності та розвитку виробничих підприємств в умовах соціально-економічних викликів.

Для реалізації поставленої мети в кваліфікаційній роботі магістра поставлено наступні завдання:

- дослідити економічну сутність та концептуальні засади фінансового забезпечення підприємства;
- визначити детермінанти впливу на ефективність фінансового забезпечення підприємств молокопереробної галузі;
- проаналізувати стан діяльності виробничих підприємств, що займаються переробкою молока та виготовленням молочної продукції;
- охарактеризувати основні показники діяльності ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» протягом останніх п'яти років;
- провести діагностику стану фінансування ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» з позиції структури та ефективності;
- обґрунтувати та довести справедливості висунутих гіпотез дослідження щодо наявності взаємозалежності між структурою та ефективністю фінансового забезпечення молокопереробного підприємства та показниками його фінансового стану (на матеріалах об'єкта дослідження);
- дослідити європейський досвід фінансування молокопереробних підприємств та можливості його застосування в Україні;
- визначити шляхи підвищення ефективності фінансового забезпечення діяльності молокопереробного підприємства в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення
- здійснити оптимізацію планової структури фінансового забезпечення ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ»;

Об'єктом дослідження в роботі виступає виробниче підприємство у Рівненській області ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ».

Предметом дослідження є система показників, що характеризують стан фінансового забезпечення поточної діяльності та розвитку підприємства.

Методи дослідження. Для розв'язання сформульованих у кваліфікаційній роботі завдань використано комплекс взаємодоповнюючих методів дослідження, а саме: методи аналізу та синтезу, методи порівняльного аналізу, методи причинно-наслідкового аналізу, методи структурного аналізу та методи коефіцієнтів тощо.

Теоретичною базою для написання кваліфікаційної роботи магістра стали законодавчо-правові акти, що регулюють діяльність вітчизняних підприємств, методичні рекомендації до аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств, наукові праці зарубіжних та вітчизняних науковців, дослідження експертів у сфері переробки молока та виготовлення молочної продукції. Інформаційною базою для дослідження стала фінансова та інша бухгалтерська звітність ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» за 2020-2024 роки, а також дані Державної служби статистики України.

Наукова новизна полягає в поглибленні теоретичних та прикладних засад фінансового забезпечення виробничих підприємств. Зокрема:

– *уточнено понятійний апарат* щодо дефініції «фінансове забезпечення підприємства», під яким автор розуміє *інтегровану систему формування, залучення, розподілу і використання необхідного розміру та складу фінансових ресурсів, що ґрунтується на взаємодії внутрішніх механізмів управління та зовнішніх інституційних умов і спрямована на підтримання операційної діяльності, забезпечення фінансової стійкості та реалізацію стратегічних цілей розвитку підприємства*. Такий підхід, на нашу думку, комплексно розкриває сутність даного поняття з позиції ресурсного, процесного, інституційно-управлінського, системного та стратегічного підходів науковців, враховує як внутрішні так і зовнішні умови господарювання підприємств та орієнтований не лише для забезпечення операційної діяльності, а й розвитку бізнесу.

– *дістало подальшого розвитку систематизація* детермінантів впливу на ефективність фінансового забезпечення молокопереробних підприємств, що враховують специфіку сировинної бази, технологічних процесів, ринкової

кон'юнктури та макроекономічних умов, які формують середовище функціонування підприємств.

Практична цінність дослідження полягає в тому, що запропоновані рекомендації можна використовувати при формуванні фінансової стратегії молокопереробних підприємств в Україні.

Апробація результатів дослідження. Отримані результати в кваліфікаційній роботі були апробовані під час участі у XVII Міжнародній науково-практичній конференції молодих учених та здобувачів освіти «Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу і контролю в умовах глобалізації економіки» (м. Луцьк, 7 листопада 2025 р.) [19].

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Систематизація концептуальних підходів до дефініції «фінансове забезпечення підприємства»

Сучасна економіка України функціонує в умовах зростаючої невизначеності, що спричинена сукупністю соціально-економічних і політичних викликів, воєнними подіями, нестабільністю енергетичної системи, порушенням логістичних ланцюгів постачання, інфляційними процесами та зміною структури споживчого попиту. У таких реаліях особливої уваги набувають питання забезпечення фінансової стабільності та розвитку виробничих підприємств, які у свою чергу, залежать від надійного і збалансованого фінансового забезпечення.

Від наявності достатнього фінансового забезпечення залежить безперебійність роботи виробничого підприємства, його здатність фінансувати усі стадії операційного циклу, вчасно адаптуватися до нових соціально-економічних викликів, а також інвестиційні можливості, що визначають розвиток суб'єктів бізнесу. Тому важливо розуміти сутність дефініції «фінансове забезпечення підприємства», його ключові аспекти, такі як форми, джерела формування, інструменти, стратегія тощо.

У сучасній економічній літературі категорія фінансового забезпечення підприємства інтерпретується багатогранно, що зумовлено різними дослідницькими традиціями, науковими школами та домінуючими поглядами на роль фінансів у розвитку суб'єктів господарювання. Загалом можна виділити кілька концептуальних підходів, що стали базовими у визначенні змісту цієї дефініції: ресурсний, функціональний, процесний, системний, відтворювальний, інституційно-управлінський та стратегічний (рис. 1.1).

Рисунок 1.1 – Систематизація підходів до дефініції «фінансове забезпечення підприємства»*

* Узагальнено автором

Так, у межах ресурсного підходу фінансове забезпечення розглядають передусім як сукупність фінансових ресурсів, доступних (необхідних) для здійснення операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства. Науковці, що дотримуються цього підходу, роблять акцент на структурі фінансових ресурсів та джерелах їх формування, і відзначають, що належне фінансове забезпечення служить матеріальною базою для розвитку бізнесу. Перевагою цього підходу вважаємо чіткість, визначеність і можливість кількісного вимірювання обсягу фінансових ресурсів. Проте, даний підхід зводить фінансове забезпечення лише до ресурсної бази, ігноруючи управління та механізми.

У представників функціонального (управлінського) підходу домінує уявлення про фінансове забезпечення як комплексу управлінських рішень, які спрямовані на раціональне формування, розподіл і використання фінансових ресурсів. Основними ознаками цього підходу є фокусування саме на функціях фінансового забезпечення підприємств – плануванні, контролі, регулюванні та стимулюванні. Фінансове забезпечення передбачає управління рухом фінансових потоків. Такий підхід підкреслює активну роль менеджменту та орієнтує на ефективність фінансових рішень, проте, на нашу думку, недостатньо враховує зовнішні інституційні умови та стратегічні аспекти.

В рамках процесного підходу науковці розглядають фінансове забезпечення як безперервний процес, що включає формування, залучення, трансформацію і використання фінансових ресурсів. У фокусі перебувають стадії та динаміка руху фінансових ресурсів. Цей підхід дає можливість аналізувати ефективність на кожному етапі і підходить для моделювання, однак обмежено відображає стратегічні цілі підприємства.

На відміну від інших підходів, системний підхід підкреслює, що фінансове забезпечення є комплексною системою взаємопов'язаних елементів, яка включає фінансові ресурси, механізми, інструменти, методи управління, джерела, інститути та зовнішні умови. Основними рисами підходу є цілісність і взаємозв'язок елементів, урахування зовнішнього середовища, ринкових умов та регуляторних впливів. Системний підхід найповніше розкриває структуру категорії та враховує зовнішні фактори, проте ускладнює побудову однозначного визначення і складний у практичному застосуванні.

У межах відтворювального підходу фінансове забезпечення пов'язують з відтворювальним процесом, тобто воно є головною умовою забезпечення простого й розширеного відтворення підприємства. Основна ідея полягає в тому, що для забезпечення відтворення основних і оборотних фондів суб'єкти господарювання потребують відповідних джерел фінансування. При цьому виявляються інвестиційні потреби виробничого підприємства та визначаються довгострокові джерела їх фінансування. Цей підхід добре зосереджує увагу на

фінансуванні розвитку підприємства і корисний при прийнятті інвестиційних рішень, але недостатньо враховує короткострокові потреби та оперативні рішення.

За інституційно-управлінського підходу фінансове забезпечення розглядається як механізм взаємодії підприємства з фінансовими інститутами, ринками і державою (банками, інвесторами, державними фондами). Прибічниками цього підходу акцентується увага на доступності фінансових ресурсів та ролі інститутів фінансового ринку у їх постачанні, умовах залучення зовнішнього фінансування та державній політиці в цій сфері. Такий підхід не завжди придатний для внутрішньої оцінки ефективності, проте підкреслює зовнішні умови фінансування та розкриває роль фінансової інфраструктури у забезпеченні суб'єктів бізнесу необхідними фінансовими ресурсами.

У стратегічній фінансовій концепції фінансове забезпечення розглядається як складова реалізації довгострокової фінансової стратегії, що визначає траєкторію розвитку підприємства. Основний фокус зосереджений на стратегічній цілі, фінансовій стійкості, інноваційному розвитку та конкурентних перевагах підприємства. Згідно з цим підходом, фінансове забезпечення є основою для реалізації стратегічних пріоритетів через оптимальну фінансову структуру. Отже, стратегічний підхід орієнтує на розвиток і довгострокову стійкість, а також враховує ризики в діяльності підприємства. Однак, на думку науковців, він є складним у вимірюванні і потребує якісної стратегічної інформації.

Слід відмітити, що фінансова наука не обмежується лише розглянутими науковими підходами до трактування сутності дефініції «фінансове забезпечення підприємства». Науковці і далі продовжують працювати над розвитком та уточненням концептуальних положень щодо цієї дефініції. Зокрема, О. О. Яцук виділяє також ситуаційний, інтеграційний, динамічний, уніфікований, предметний, синергетичний, проєктний, редукційний, індикаторний, оцінювальний та уніфікований підходи, розглядаючи їх в контексті розкриття сутності фінансового забезпечення підприємств певної галузі, а саме сільськогосподарських [12, с. 139]. Інший молодий вчений Н. М. Іванисько,

систематизуючи праці багатьох вітчизняних науковців, виділяє окремо ще об'єктний, затратний, методологічний та організаційний підходи [5, с. 160].

Отже, узагальнюючи існуючі теоретичні підходи, можна зазначити, що сучасний науковий дискурс, і ми з цим погоджуємося, трактує фінансове забезпечення підприємства як комплексну систему, що охоплює фінансові ресурси, механізми, інститути та управлінські процеси, які спільно формують основу для операційної й стратегічної діяльності підприємства.

Дослідження теоретичної бази [1-14 та ін.] показало, що в наукових працях та навчальній літературі зустрічаються різні підходи авторів до визначення економічної сутності поняття «фінансове забезпечення підприємства». При цьому автори намагаються в своїх твердженнях притримуватися одразу декількох теоретичних підходів, переходячи від спрощених визначень до комплексних і системних (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Погляди вчених щодо трактування дефініції «фінансове забезпечення підприємства»

Науковці	Трактування сутності	Підхід
1	2	3
О.В. Гривківська	«Фінансове забезпечення діяльності підприємств є методом фінансового механізму діяльності підприємств, який дає змогу сформувати достатні обсяги фінансових ресурсів для досягнення безбитковості діяльності, підвищення ефективності господарювання та зміцнення національної економіки» [1, с. 14].	Ресурсний, системний, стратегічний
М.О. Гуцул	«Фінансове забезпечення підприємства – це економічні відносини, у процесі яких створюються і розподіляються фонди грошових коштів для забезпечення підприємства основними та оборотними активами, власними та залученими фінансовими ресурсами, достатніми для безперерійного процесу виробництва та реалізації продукції» [2, с. 114].	Інституційно-управлінський, відтворювальний
І.С. Козій	«Фінансове забезпечення підприємства – це формування та використання фінансових ресурсів підприємств за допомогою оптимізації співвідношення всіх його форм, що дає форму створити такі обсяги фінансових ресурсів господарської діяльності, від яких підприємство мало б змогу функціонувати не тільки безбитково, а й підвищувати ефективність діяльності та зміцнювати економіку країни загалом» [6].	Процесний, стратегічний

Продовження таблиці 1.1

1	2	3
В.М. Опарін	«Фінансове забезпечення реалізується на основі встановленої системи фінансування, яке може здійснюватись у трьох формах: самофінансування, кредитування, бюджетне фінансування» [7, с. 19].	Системний
Пігуль Н., Дехтяр Н., Захаркін О.	«Під фінансовим забезпеченням підприємства слід розуміти систему організаційно-економічних, правових та фінансово-управлінських механізмів, спрямованих на формування, ефективний розподіл і раціональне використання фінансових ресурсів підприємства з метою підтримання його стійкості, конкурентоспроможності та розвитку, особливо в умовах економічної нестабільності та воєнного стану» [8].	Системний, функціональний (управлінський)
О.Б. Стефанишин	«...пропонуємо під фінансовим забезпеченням розвитку розуміти, безпосередньо обсяг і склад (структуру) фінансових ресурсів, процеси та умови їх надходження, фінансові взаємовідносини суб'єктів господарювання з іншими контрагентами, державними органами влади, фінансово-кредитними інституціями, з урахуванням ризиків, що виникають під час залучення фінансових ресурсів, і трактувати його як ключовий чинник підтримки незворотних кількісних, якісних, системно-структурних змін – тобто розвитку, а також критерій оцінювання їх досягнення» [10, с. 49-50].	Ресурсний, процесний, інституційно- управлінський, системний
С.І. Юрій, В.М. Федосов	«Фінансове забезпечення – формування цільових грошових фондів суб'єктів господарювання у достатньому розмірі та їх ефективне використання» [11].	Ресурсний, процесний
О.О. Яцух	«Фінансове забезпечення діяльності сільськогосподарського підприємства – це система організації та здійснення фінансових відносин, спрямованих на формування ефективного механізму залучення у діяльність галузевих підприємств фінансових ресурсів і їх використання з метою отримання максимального прибутку та виконання фінансово-економічних і соціальних функцій як суб'єкта господарювання в системі суспільно-економічних відносин країни та світу» [12, с. 135].	Системний, інституційно- управлінський

* Узагальнено автором

Отже, ми також притримуємося думки, що «фінансове забезпечення підприємства» – це багатогранна дефініція, яку не можна розглядати лише з точки зору якогось одного наукового підходу. Тому під *фінансовим забезпеченням підприємства* автор розуміє інтегровану систему формування, залучення,

розподілу і використання необхідного розміру та складу фінансових ресурсів, що ґрунтується на взаємодії внутрішніх механізмів управління та зовнішніх інституційних умов і спрямована на підтримання операційної діяльності, забезпечення фінансової стійкості та реалізацію стратегічних цілей розвитку підприємства. Такий підхід, на нашу думку, комплексно розкриває сутність даного поняття з позиції ресурсного, процесного, інституційно-управлінського, системного та стратегічного підходів науковців, враховує як внутрішні так і зовнішні умови господарювання підприємств та орієнтований не лише для забезпечення операційної діяльності, а й враховує стратегію розвитку бізнесу.

1.2 Ключові аспекти фінансового забезпечення поточної та стратегічної діяльності підприємства: форми, джерела та інструменти

Фінансове забезпечення поточної та стратегічної діяльності суб'єкта господарювання є фундаментальною складовою системи його економічного розвитку, що визначає можливості стабільного функціонування, інвестиційного зростання та підвищення конкурентоспроможності. У сучасних умовах мінливого ринкового середовища та посилення впливу зовнішніх соціально-економічних й політичних чинників на діяльність підприємств, останні змушені підтримувати оптимальну структуру фінансових ресурсів, забезпечуючи достатню ліквідність для щоденної діяльності та формуючи потенціал для довгострокових проєктів.

Як ми дослідили в п. 1.1, фінансове забезпечення підприємства традиційно розглядають як систему формування, розподілу та використання фінансових ресурсів, спрямованих на досягнення його операційних та довгострокових (стратегічних) цілей [1, 6, 8, 10, 12 та ін.].

Як відомо, поточна (операційна) діяльність виробничого підприємства потребує ресурсів для підтримання виробничого циклу, закупівлі сировини і матеріалів, оплати праці, покриття дебіторської заборгованості, фінансування логістичних процесів тощо. Натомість стратегічна діяльність орієнтована на

інвестиції в інновації, модернізацію основних засобів, розширення ринків збуту та формування довгострокової конкурентної переваги.

Сутність фінансового забезпечення в обох вимірах полягає в узгодженні потреби у фінансових ресурсах із можливостями їх формування та ефективного використання.

Ключові аспекти фінансового забезпечення узагальнено на рисунку 1.2.

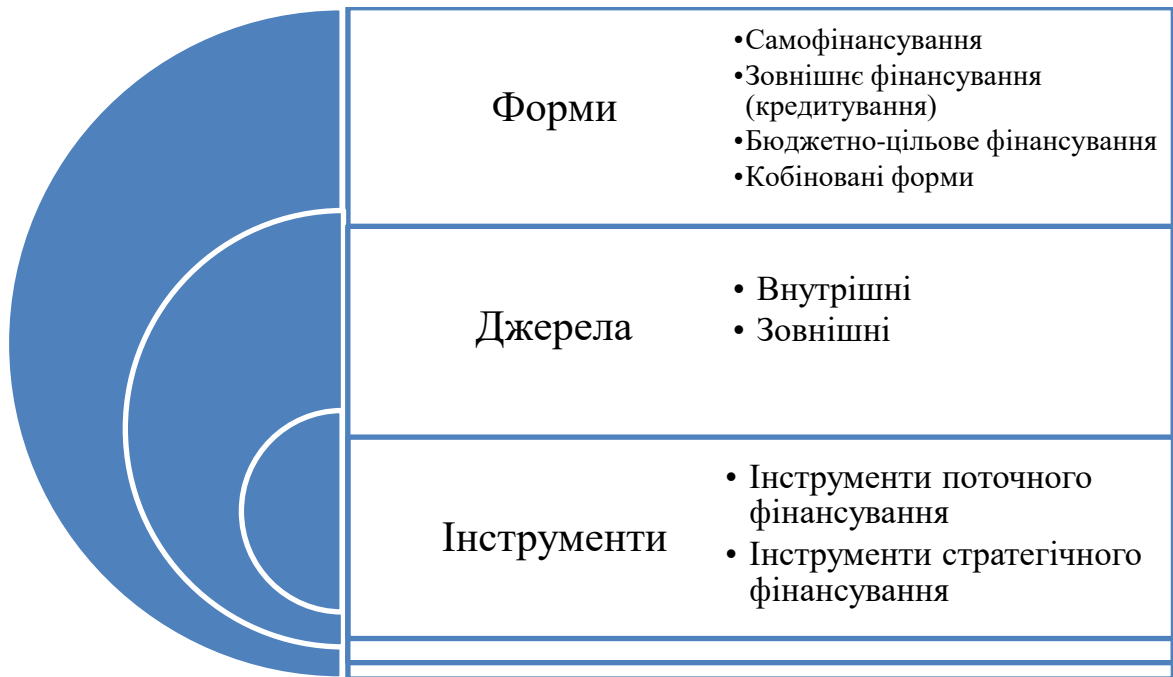

Рисунок 1.2 – Ключові аспекти фінансового забезпечення

Форми фінансового забезпечення характеризують способи організації фінансування підприємства. До ключових форм належать:

1) самофінансування – це основна форма покриття потреб підприємства за рахунок внутрішніх ресурсів – чистого прибутку, амортизаційних відрахувань; внутрішніх резервів та оптимізації оборотного капіталу [4, 12, 14 та ін.]. Самофінансування забезпечує незалежність та знижує ризики фінансового контролю з боку зовнішніх інвесторів;

2) зовнішнє фінансування: включає різноманітні канали залучення ресурсів від зовнішніх контрагентів – кредиторів, інвесторів, фінансових установ. До цієї форми належить банківське кредитування, облігаційні позики, лізинг, венчурний капітал, грантові програми тощо;

3) бюджетно-цільове фінансування – особливо актуальне для підприємств окремих галузей, включаючи аграрний сектор, промисловість і високотехнологічні сфери. Передбачає отримання державних субсидій, участь у програмах розвитку або компенсаційних механізмах;

4) комбіновані форми – співвідношення внутрішніх і зовнішніх джерел, що забезпечує оптимальну структуру капіталу та диверсифікацію фінансових ризиків.

Джерела фінансових ресурсів розглядають як за походженням, так і за терміном використання. Їх традиційно поділяють на внутрішні і зовнішні [4, 7, 8, 9, 11, 12, 14 та ін.]. У структурі фінансових ресурсів ключову роль відіграють власні кошти, які формують частину фінансової автономії, і позикові та залучені кошти, що забезпечують можливість масштабування діяльності. До власних джерел коштів належать чистий прибуток, амортизаційні відрахування, забезпечення та резерви, вивільнені кошти за рахунок оптимізації запасів, оборотного капіталу, додаткові внески, реінвестиції власників, доходи від реалізації непрофільних активів. Ці джерела забезпечують стійкість поточної діяльності через їхню прогнозованість і низьку вартість залучення. До позикових джерел відносять ресурси, які залучаються на договірних умовах, мають визначений термін погашення і передбачають сплату відсотків: банківські кредити (коротко- і довгострокові), комерційні позики, фінансовий лізинг, облігаційні запозичення [4, 7, 8, 9, 11, 12, 14 та ін.]. Залучені джерела на відміну від позикових, не потребують укладання кредитного договору, виникають у процесі поточної діяльності і зазвичай не супроводжуються сплатою відсотків, зокрема це кредиторська заборгованість, поточні зобов'язання за розрахунками, авансові платежі від покупців і замовників, доходи майбутніх періодів тощо. До залучених джерел коштів довгострокового характеру можна віднести венчурні інвестиції, державні програми підтримки, грантові кошти, краудфандинг (для інноваційних підприємств) тощо. Для стратегічної діяльності найбільш вагомими є довгострокові кредити, емісійне фінансування та партнерські інвестиції. Рациональна комбінація джерел фінансування забезпечує прийнятну вартість

капіталу, дозволяє уникнути надмірної фінансової залежності та зберегти платоспроможність (Терещенко, 2014).

Інструменти фінансового забезпечення – це конкретні фінансові механізми, які використовує підприємство для залучення, розподілу та використання ресурсів. Інструменти поточного фінансування спрямовані на підтримку ритмічності виробництва та забезпечення достатньої ліквідності. До них можна віднести короткострокові кредити та овердрафт, комерційний кредит (відстрочку платежу), факторинг для прискорення обороту дебіторської заборгованості, кредитні лінії, управління грошовими потоками, оптимізацію запасів та операційного циклу. Інструменти стратегічного фінансування забезпечують реалізацію великих інвестиційних проєктів і розширення виробничих потужностей. До цих інструментів відносимо довгострокові інвестиційні кредити; емісію акцій підприємства; залучення венчурного капіталу та приватних інвестицій; лізинг основних засобів; проєктне фінансування; державні програми інноваційного розвитку; грантове фінансування; корпоративні облігації.

Ефективність фінансового забезпечення залежить не лише від наявних джерел, але й від того, наскільки підприємство оптимально вибудовує структуру фінансових ресурсів. Дослідники наголошують, що ключовим чинником фінансової стійкості є збалансоване співвідношення власних і позикових ресурсів, що дозволяє мінімізувати вартість капіталу та знизити ризики його нестачі чи надмірної залежності від кредиторів (Поддєрьогін, 2020). Збалансованість фінансових ресурсів забезпечує: стабільність операційного циклу, зниження фінансових ризиків; підвищення можливостей для реалізації інвестиційних проєктів; формування фінансової гнучкості підприємства.

Отже, фінансове забезпечення поточної та стратегічної діяльності підприємства охоплює комплекс форм, джерел і фінансових інструментів, які у взаємодії створюють основу для ефективного функціонування підприємства, як у короткостроковому, так і в довгостроковому періодах. Його ключовими завданнями є забезпечення безперервності операцій, підтримання фінансової рівноваги, створення умов для інноваційного розвитку, оптимізація структури

капіталу та підвищення конкурентоспроможності в умовах зростаючої невизначеності.

1.3 Детермінанти впливу на ефективність фінансового забезпечення підприємств молокопереробної галузі

Ефективність фінансового забезпечення підприємств молокопереробної галузі залежить від комплексу внутрішніх і зовнішніх детермінант, які визначають можливості формування, розподілу та раціонального використання фінансових ресурсів. У контексті виробництва молокопереробної продукції ключове значення має специфіка сировинної бази, технологічних процесів, ринкової кон'юнктури та макроекономічних умов, що формують середовище функціонування підприємств. Ці детермінанти визначають, наскільки стійким є підприємство в умовах коливання закупівельних цін на молоко-сировину, зміни купівельної спроможності населення, енергетичних шоків і логістичних ризиків.

Розглянемо детермінанти впливу на ефективність фінансового забезпечення підприємств в умовах соціально-економічних викликів (рис. 1.3).

Важливою групою детермінант є виробничо-сировинні чинники, оскільки якість та вартість молока-сировини безпосередньо впливають на собівартість готової продукції та рівень її маржинальності. Сезонні коливання обсягів надходження молока, нерівномірність якості та зміна закупівельних цін формують потребу у значному обсязі обігового капіталу та зумовлюють підвищену фінансову чутливість підприємства. Рівень взаємодії з постачальниками, ступінь кооперації та довгостроковість контрактів визначають стабільність витрат і формують передбачуваність фінансових потоків.

Суттєвого впливу набувають технологічні та інноваційні детермінанти, серед яких вирішальне значення має технічний стан обладнання, рівень його енергоефективності, автоматизації та відповідності сучасним технологічним стандартам.

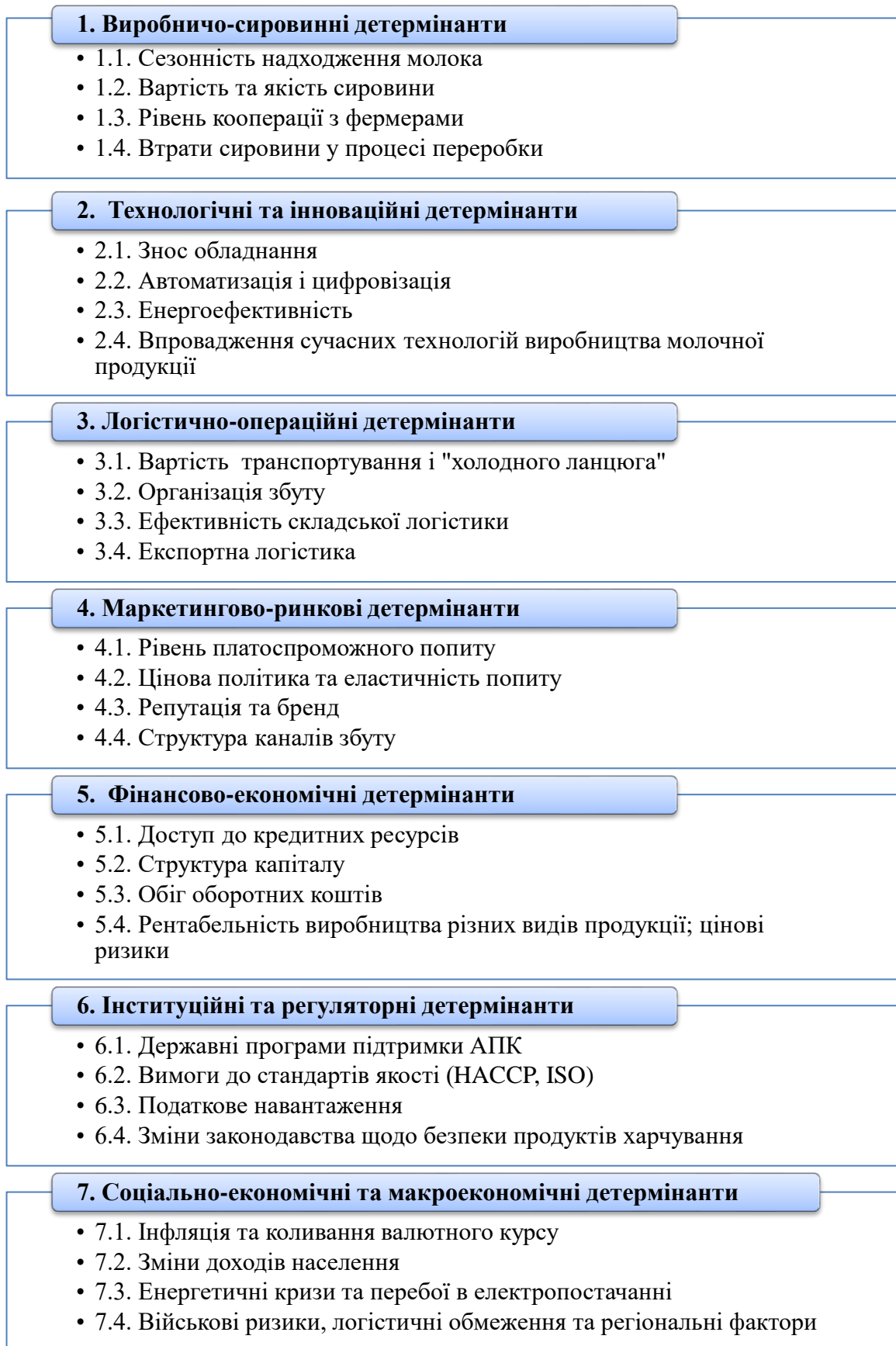

Рисунок 1.3 – Детермінанти впливу на ефективність фінансового забезпечення молокопереробних підприємств (систематизовано автором)

Висока капіталомісткість виробництва сиру та масла зумовлює необхідність значних інвестицій у модернізацію, що вимагатиме доступу до довгострокових джерел фінансування. Водночас технологічне оновлення сприяє зниженню витрат, підвищенню продуктивності та оптимізації грошових потоків.

До важливих детермінант належать логістично-операційні чинники, пов'язані з організацією транспортування, зберігання та збуту продукції. Оскільки молочні товари мають обмежені строки реалізації та високі вимоги до дотримання холодового ланцюга, ефективність логістичних процесів безпосередньо впливає на потребу в обіговому капіталі, рівень втрат і кінцеву рентабельність діяльності. Невідповідність логістичної інфраструктури технологічним вимогам призводить до зростання витрат і зниження фінансової стійкості.

Маркетингово-ринкові детермінанти визначають можливості підприємств щодо формування виручки. Зміни купівельної спроможності населення, еластичність попиту на масло, тверді сири та морозиво, конкурентний тиск, а також репутаційні чинники формують рівень реалізації та швидкість обороту коштів. Сильний бренд, диверсифіковані канали збуту та передбачувана ринкова позиція підвищують стійкість підприємства до коливань попиту та знижують ризики падіння доходів.

Фінансово-економічні детермінанти є центральними у формуванні ефективності фінансового забезпечення. До них належать доступ до кредитних ресурсів, структура капіталу, рівень заборгованості, швидкість обігу оборотних активів, а також рентабельність виробництва окремих видів продукції. Значний вплив мають цінові ризики, пов'язані з коливаннями вартості сировини та енергоносіїв, що формують потребу у застосуванні механізмів фінансового ризик-менеджменту.

Інституційні та регуляторні чинники визначають умови функціонування підприємств у межах законодавчого поля. Вимоги щодо безпечності та якості харчових продуктів, запровадження системи НАССР та міжнародних стандартів, державні програми підтримки агропереробки, податкове навантаження та зміни у

регуляторній політиці впливають на обсяг фінансових зобов'язань підприємства, водночас відкриваючи додаткові можливості для розширення ринків збуту.

На ефективність фінансового забезпечення істотно впливають соціально-економічні та макроекономічні детермінанти. Інфляційні процеси, коливання валютного курсу, зміни доходів населення, логістичні обмеження, енергетичні кризи та безпекові ризики є ключовими факторами середовища, що визначають рівень фінансової стабільності молокопереробних підприємств. У таких умовах зростає потреба в створенні фінансових резервів та запровадженні механізмів адаптації до зовнішніх шоків.

Таким чином, ефективність фінансового забезпечення підприємств із переробки молока та виробництва молочної продукції формується комплексною взаємодією виробничо-сировинних, технологічних, логістичних, ринкових, фінансово-економічних, регуляторних і макроекономічних детермінант. Для українських підприємств галузі визначальними є забезпечення стабільної сировинної бази, модернізація виробничих потужностей, оптимізація логістики, доступність фінансових ресурсів та здатність адаптувати діяльність до соціально-економічних викликів.

РОЗДІЛ 2

ДІАГНОСТИКА СТАНУ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ»

2.1 Методологічне обґрунтування доведення гіпотез дослідження щодо фінансового забезпечення підприємства

У попередньому розділі роботи ми встановили, що фінансове забезпечення підприємства включає вибір оптимальної структури капіталу (фінансових ресурсів) та передбачає зосередження коштів на найефективніших напрямках їх використання. За допомогою фінансового аналізу молокопереробного підприємства визначимо вплив структури та якості фінансового забезпечення підприємства на ключові показники його фінансового стану.

З цією метою сформулюємо наступні гіпотези дослідження:

– гіпотеза № 1, яка передбачає, що порушення золотого правила фінансування підвищує фінансові ризики та залежність підприємства від кредиторів;

– гіпотеза № 2 передбачає, що наявність від’ємних власних оборотних коштів на підприємстві негативно впливає на його платоспроможність;

– гіпотеза № 3, яка стверджує, що з прискоренням обіговості оборотних коштів зростає ефективність використання фінансового капіталу на підприємстві і навпаки.

Для доведення гіпотези 1 будемо виходити з того, що золоте правило фінансування є одним із базових принципів фінансового менеджменту, який визначає раціональну відповідність між строками залучення фінансових ресурсів і строками їх використання в активах підприємства. «За цим правилом фінансовий капітал повинен бути мобілізований на строк, не менший від того, на який даний капітал заморожується в необоротних та оборотних активах підприємства» [16, с. 490-491].

Як зазначається в навчальній літературі, «при використанні золотого правила фінансування слід керуватися двома умовами, які виражають його зміст:

$$1) \frac{\text{Довгострокові активи}}{\text{Довгострокові пасиви}} \leq 1; 2) \frac{\text{Короткострокові активи}}{\text{Короткострокові пасиви}} \geq 1» [16, с. 491].$$

Дотримання золотого правила фінансування забезпечує фінансову стійкість підприємства, платоспроможність у короткостроковому періоді, зниження ризику дефіциту грошових коштів та узгодженість структури активів і пасивів балансу. З іншого боку, порушення цього правила означає, що підприємство: фінансує необоротні активи короткостроковими зобов'язаннями; змушене постійно рефінансувати борги; підвищує фінансові ризики та залежність від кредиторів [16 та ін.].

На нашу думку, для підприємств молокопереробної галузі дотримання золотого правила фінансування є особливо важливим через високу капіталомісткість обладнання, сезонність формування оборотних активів, потребу у стабільних джерелах фінансування основних засобів.

Отже для того, щоб пересвідчитися в справедливості цієї гіпотези для молокопереробного підприємства, проведемо аналіз фінансової стійкості ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ». З цією метою скористаємося методикою визначення коефіцієнтів фінансової залежності та фінансового ризику, наведеної у додатку А (табл. А.1). І порівняємо динаміку цих коефіцієнтів із ситуацією дотримання умов золотого правила фінансування на підприємстві протягом періоду дослідження.

При доведенні справедливості гіпотези 2 будемо виходити з того, що від'ємні власні оборотні кошти (ВОК) свідчать про дефіцит власного капіталу для фінансування оборотних активів, що зумовлює залежність підприємства від короткострокових зобов'язань та підвищує ризик фінансових ускладнень. Методика перевірки гіпотези полягає у розрахунку власних оборотних коштів (ВОК) і коефіцієнта забезпеченості оборотних активів власними коштами, та проведенні порівняльного аналізу з показниками ліквідності й платоспроможності підприємства за періоди з додатними та від'ємними значеннями ВОК. Для визначення зазначених показників скористаємося методикою, наведеною у

додатках А (табл. А1) та Б (табл. Б.1).

Перевірка та доведення гіпотези 3 передбачає розрахунок показників ділової активності молокопереробного підприємства, зокрема коефіцієнта обіговості оборотних коштів та показників ефективності використання фінансового капіталу, зокрема рентабельності фінансового капіталу в цілому. Як відомо, фінансовий капітал підприємства, який залучається з різних джерел, спрямовується на фінансування оборотних і необоротних активів. Тому, на скільки швидко обертаються оборотні кошти, тобто ефективно використовуються, може залежати ефективність використання джерел залучення фінансових ресурсів. Порівняння динаміки зазначених показників в часі дозволить підтвердити чи спростувати наявність прямого взаємозв'язку між змінами цих показників фінансового стану підприємства. Формули для визначення цих коефіцієнтів наведено у додатках В (табл. В.1) та Г (табл. Г.1).

Доведення запропонованих гіпотез дослідження будемо проводити на матеріалах річної фінансової звітності ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» за 2020-2024 роки, що подана у додатку Д.

2.2 Аналіз стану розвитку молокопереробних підприємств в Україні та показників діяльності ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ»

За об'єкт дослідження в кваліфікаційній роботі обрано підприємства молокопереробної галузі, зокрема ті, що займаються переробкою молока та виробництвом масла та сиру (КВЕД 10.51). Як було виявлено у підрозділі 1.3, діяльність молокопереробних підприємств в Україні перебуває під впливом цілого комплексу внутрішніх і зовнішніх чинників, що мають безпосередній вплив на їхнє фінансове забезпечення та розвиток.

Аналіз даних офіційної статистики показав, що за два останні роки функціонування в умовах воєнного стану, суттєво зросла, порівняно з 2022 роком, кількість діючих суб'єктів господарювання на ринку переробки молока, що разом із зростанням цін на готову продукцію дало можливість виробникам збільшити,

обсяги виробництва й реалізації молочної продукції та відповідно свої фінансові результати (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Аналіз діяльності суб'єктів господарювання на ринку молочних продуктів*

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Зміна за 2024/2020 рр., %
Кількість діючих суб'єктів господар- ня, од.	734	731	598	700	735	0,1
Кількість зайнятих працівників у виробництві молочних продуктів, осіб	49185	47609	38785	36076	36592	-25,6
Обсяг виробництва молочної продукції, млн грн	72577,8	75921,8	74311,3	89603,9	108611,2	49,6
Індекс промислової продукції, %	100,2	94,5	79,6	104	109,4	x
Чистий дохід від реалізації продукції, млн грн	75472,7	79217,4	76363,3	92239,9	110954,4	47,0
Собівартість реалізованої продукції, млн грн	63365,3	68457,2	63863,2	77404,7	95202,9	50,2
Чистий прибуток (збиток), млн грн	523,6	14,0	1800,8	2782,1	1839,0	251,2
Частка підприємств, що одержали збиток, %	34,6	35,7	32,4	29,0	29,5	x
Рентабельність операційної діяльності, %	3,6	1,1	5,4	4,8	2,9	x
Капітальні інвестиції, млн грн	2736,5	2003,2	1423,2	2107,3	3868,0	41,3

* Складено автором за даними офіційної статистики [17].

Так, чистий прибуток молокопереробних підприємств суттєво зріс порівняно з показниками довоєнного стану, при цьому частка збиткових підприємств також потрохи знижувалась і стала меншою за довоєнний рівень (див. табл. 2.1-2.2). Проте, слід зазначити, що через суттєве зростання вартості сировини, енергоносіїв, транспортних та інших витрат, рентабельність операційної діяльності таких підприємств поступово знижувалась і у 2024 році становила менше 3%.

Поступове збільшення розміру чистого прибутку після 2022 року дозволило цим підприємствам поступово нарощувати обсяги капітальних інвестицій у власний розвиток, сума яких помітно зросла у 2024 році і становила в середньому по галузі 3868 млн грн, що на 41,3% більше, ніж у 2020 році.

Таблиця 2.2 – Фінансові показники діяльності суб'єктів господарювання, що здійснюють перероблення молока, виробництво масла та сиру (КВЕД 10.51)*

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Темп приросту за 2024-2020 рр., %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	67647,2	70475,0	68143,5	80675,0	96512,9	42,7
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	58201,5	62584,6	58443,6	69896,6	85298,5	46,6
Операційні витрати, тис. грн	68889,5	72106,4	67194,9	79287,7	96591,1	40,2
Чистий прибуток (збиток), тис. грн	168,0	-246,6	1354,1	2059,7	1074,4	Зростання у 6,4 р.
Частка підприємств, що одержали збиток, %	34,6	35,7	32,4	29,0	29,5	x
Рентабельність операційної діяльності, %	3,1	0,6	4,9	4,0	2,0	x
Рентабельність всієї діяльності, %	0,2	-0,3	1,9	2,5	1,1	x

* Складено автором за даними офіційної статистики [17].

На думку експертів, одним із ключових викликів для молокопереробних підприємств після початку повномасштабної війни стало порушення традиційних каналів постачання молочної сировини через окупацію територій, переміщення населення та зменшення поголів'я великої рогатої худоби у низці регіонів, яке набуло довготривалої тенденції. Це призвело до нерівномірного розподілу виробничих потужностей та зростання конкуренції між переробними

підприємствами за сировинну базу. На ріст закупівельних цін на молоко також впливали погодні умови, зокрема аномальна спека та посуха у 2024 році [18].

Зростання закупівельних цін на молоко, енергоресурси, транспорт, логістику та страхування змусили підприємства адаптувати свою фінансову політику, оптимізувати витрати, переглядати асортимент продукції, впроваджувати гнучке ціноутворення. Значна частина виробників зосередила увагу на виробництві продуктів довшого терміну зберігання (сири, сухе та згущене молоко), що дозволяє збільшувати експорт та зменшувати залежність від внутрішнього попиту. Стимулом для нарощування вітчизняними виробниками експортних потужностей до 2024 року стало також зростання цін на молочну продукцію на світовому ринку (зокрема, на вершкове масло, зневоднений молочний жир та моцареллу) [18]. Підприємства, що активно розвивають експортні канали, працюють над гармонізацією стандартів із вимогами ЄС, зокрема щодо безпечності та екологічності продукції.

Таким чином, успішні підприємства поєднують короткострокову стабілізацію з довгостроковим інвестуванням у якість продукції, технології та екологічні стандарти. Діяльність підприємств молочної галузі в нинішніх реаліях потребує стратегічних управлінських рішень, спрямованих на підвищення стійкості виробництва, забезпечення продовольчої безпеки та збереження експортного потенціалу України [19].

Доведення запропонованих гіпотез дослідження будемо здійснювати на матеріалах фінансової звітності молокопереробного підприємства ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ», що відноситься за основним видом діяльності до КВЕД 10.51 (перероблення молока, виробництво масла та сиру). Товариство виготовляє молочну продукцію під ТМ «ПЕРЛИНА», зокрема: масло вершкове жирністю до 85%; сир (свіжий неферментований, кисломолочний, твердий), сир тертий, сир у порошку, сири голубі та сири неперероблені; казеїн технічний; морозиво та інший харчовий лід, морозиво вершкове без наповнювачів та з наповнювачами [20].

Крім основного виду діяльності, ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» також здійснює інші види діяльності, а саме: «вирощування зернових культур (крім

рису), бобових культур і насіння олійних культур; розведення ВРХ молочних порід; виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості; оптова торгівля молочними продуктами, яйцями, харчовими оліями та жирами; роздрібна торгівля іншими продуктами харчування в спеціалізованих магазинах» [20].

ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» було зареєстроване у 2000 році і здійснює свою діяльність у Дубенському районі, с. Злинець Рівненській області. Підприємство експортує свою продукцію в такі країни, як: Алжир, Азербайджан, Німеччина, Марокко, Нідерланди, Польща, Туреччина [20].

Проаналізуємо динаміку основних фінансово-економічних показників ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» за останні п'ять років. Дані аналізу зведемо у таблицю 2.3.

Таблиця 2.3 – Аналіз основних показників діяльності ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ»

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2024-2020 рр.	
						абсол.	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (робіт, послуг), тис. грн	97435	148411	271278	165525	198935	101500	104,2
2. Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг), тис. грн	179897	207346	322027	222082	260887	80990	45,0
3. Валовий прибуток (збиток), тис. грн	-82462	-58935	-50749	-56557	-61952	-20510	-24,9
4. Чистий прибуток (збиток), тис. грн	500	500	1290	950	1500	1000	200,0
5. Середньорічна вартість капіталу, тис. грн	73831,0	66674,0	87901,5	134081,5	134398,5	60568	82,0
6. Середньорічна сума власного капіталу, тис. грн	8626,0	9126,0	10021,0	11141,0	12366,0	3740	43,4
7. Середньорічна сума позикового капіталу, тис. грн	65205,0	57548,0	77880,5	122940,5	122032,5	56828	87,2
8. Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	15966,5	16841,5	15238,0	14782,0	13964,5	-2002	-12,5
9. Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн	54369,5	46012,0	68192,0	114570,0	114291,0	59922	110,2
10. Чисельність працівників, осіб	316	326	377	375	320	4	1,3
11. Знос основних засобів, %	51,4	56,6	63,7	63,5	71,3	19,9	x
12. Рентабельність операційної діяльності, %	0,20	0,21	0,03	0,66	0,77	0,57	x
13. Коефіцієнт фінансової стійкості	0,138	0,185	0,101	0,083	0,127	-0,011	x
14. Коефіцієнт покриття	0,816	0,779	0,922	0,939	0,933	0,117	x

Отже, як демонструють дані таблиці 2.3, на підприємстві не спостерігається стабільної тенденції до щорічного нарощування обсягів реалізації продукції і,

відповідно, фінансових результатів. Після зростання доходів і чистого прибутку у 2022 році, в наступному 2023 році відбувся деякий спад ділової активності, який вдалося подолати у 2024 році. Негативним моментом, на нашу думку, є стабільне отримання валових збитків протягом усього досліджуваного періоду, величина яких почала знову зростати після 2022 року. Така ситуація викликана перевищенням собівартості реалізованої продукції над розміром чистої виручки та вказує на високу затратність переробки молока і виробництва молочної продукції. При цьому протягом 2020-2024 років ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» залишалось прибутковим. Чистий прибуток за 2024 рік у три рази перевищив суму прибутку за 2020 і 2021 роки і становив 1500 тис. грн, що позитивно характеризує фінансову діяльність підприємства. Залишатися прибутковим в умовах високої собівартості продукції підприємству дозволяє отримання щороку значної суми інших операційних доходів, зокрема, доходу від реалізації побічних продуктів та відходів молокопереробного виробництва (сироваткових залишків, побічних продуктів переробки молока, придатних для подальшого використання чи переробки), доходів від реалізації оборотних активів, які не є продукцією основного виробництва (продаж тари, пакувальних матеріалів, допоміжних матеріалів, вторинної сировини) та доходів від супутніх операційних видів діяльності, зважаючи на багатопрофільність діяльності товариства.

Також за даними табл. 2.3 спостерігаємо суттєве збільшення середньорічної вартості капіталу підприємства протягом останніх двох років, що переважно відбувалося за рахунок зростання суми позикового капіталу, який значно перевищує суму власних коштів підприємства, чим обумовлене невисоке значення коефіцієнта фінансової стійкості, яке є значно меншим за нормативне.

Відповідно в складі активів підприємства відбувалося збільшення суми оборотних активів з 2022 року та зменшення середньорічної вартості основних засобів. З одного боку можна відмітити високу мобільність майна товариства, з іншого боку, зменшення залишкової вартості основних засобів пов'язане зі зростанням їх фізичного і морального зносу. Так, рівень зносу основних засобів

на кінець 2024 року становив понад 70 %, що вказує на необхідність пошуку джерел для оновлення матеріально-технічної бази виробництва.

Рентабельність операційної діяльності, яка показує співвідношення у відсотках операційного прибутку і операційних витрат, на ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» є значно меншою за 1 % і суттєво поступається середньогалузевому рівню для підприємств за видом діяльності КВЕД 10.51 (див. табл. 2.2), що, звичайно, вказує на низьку прибутковість основного виду діяльності молокопереробного підприємства. Також на потенційні проблеми з майбутньою платоспроможністю досліджуваного товариства може вказувати коефіцієнт покриття, значення якого протягом останніх п'яти років хоча і дещо підвищилося, проте так і не перевищило нормативне значення 1.

В наступному підрозділі кваліфікаційної роботи проведемо ґрунтовний аналіз стану фінансового забезпечення ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ».

2.3 Діагностика стану фінансування ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ»

Оскільки фінансове забезпечення суб'єкта господарювання безпосередньо пов'язане із мобілізацією фінансових ресурсів за рахунок власних, позикових і залучених джерел, проаналізуємо динаміку і структуру окремих розділів пасиву балансу молокопереробного підприємства за останні п'ять років. Діагностика власного капіталу (1 розділ пасиву балансу) наведена у таблиці 2.4.

Отже, власні джерела фінансових ресурсів ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» займали всього 11,3 % від усіх джерел фінансування на кінець 2024 року. Це значно менше нормативного значення, яке рекомендує мати власних коштів не менше 50 % від усього фінансового капіталу. В складі власного капіталу відмічаються лише дві статті – зареєстрований капітал і нерозподілений прибуток. При цьому величина зареєстрованого капіталу протягом усього періоду дослідження була не змінною і складала 2859 тис. грн, що на кінець 2024 р. становило 21,8 % від власного капіталу.

Таблиця 2.4 – Аналіз власних джерел формування фінансових ресурсів ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» на кінець року, тис. грн

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Зміна за 2024-2020 рр.
Підсумок пасивів балансу	73391	59957	115846	152317	116480	43089
Власний капітал	8876	9376	10666	11616	13116	4240
у % до підсумку балансу	12,1	15,6	9,2	7,6	11,3	-0,8
Зареєстрований (пайовий) капітал	2859	2859	2859	2859	2859	0
у % до власного капіталу	32,2	30,5	26,8	24,6	21,8	-10,4
Нерозподілений прибуток	6017	6517	7807	8757	10257	4240
у % до власного капіталу	67,8	69,5	73,2	75,4	78,2	10,4

Тому щорічне збільшення величини власного капіталу на підприємстві, яке спостерігалось протягом 2020-2024 рр., відбувалося за рахунок поповнення величини нерозподіленого прибутку, що на кінець 2024 року складав 10257 тис. грн або 78,2 % від власного капіталу.

У свою чергу, позикові та залучені джерела фінансових ресурсів займали майже 89 % усіх джерел коштів, що може загрожувати фінансовій стійкості і незалежності молокопереробного підприємства (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Аналіз позикових та залучених джерел формування фінансових ресурсів ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» на кінець року, тис. грн

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Зміна за 2024-2020 рр.
1	2	3	4	5	6	7
Позиковий та залучений капітал	64515	50581	105180	140701	103364	38849
у % до підсумку балансу	87,9	84,4	90,8	92,4	88,7	0,8
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	0	0	0	0	0	0
у % до позикового капіталу	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0
Поточні зобов'язання і забезпечення	64515	50581	105180	140701	103364	38849
у % до позикового капіталу	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0
Короткострокові кредити банків	0	0	0	12000	12000	12000
у % до поточних зобов'язань	0,0	0,0	0,0	8,5	11,6	11,6
Кредиторська заборгованість	62137	44483	105120	128569	91250	29113
у % до поточних зобов'язань	96,3	87,9	99,9	91,4	88,3	-8,0
Поточні забезпечення	0	0	0	0	0	0

Продовження таблиці 2.5

1	2	3	4	5	6	7
у % до поточних зобов'язань	0	0	0	0	0	0
Доходи майбутніх періодів	2378	6098	0	0	0	-2378
у % до поточних зобов'язань	3,7	12,1	0,0	0,0	0,0	-3,7
Інші поточні зобов'язання	0	0	60	132	114	114
у % до поточних зобов'язань	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
Всього пасивів балансу	73391	59957	115846	152317	116480	43089

Усі залучені та позикові джерела фінансування за терміном представлені короткостроковими або поточними зобов'язаннями і забезпеченнями. Довгострокові джерела коштів, термін використання яких перевищує 12 місяців, на підприємстві відсутні, що обмежує, на нашу думку, інвестиційні можливості підприємства профінансувати свій розвиток. Тобто фінансування своєї стратегічної діяльності ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» здійснює лише за рахунок власних джерел коштів.

У свою чергу, в складі позикових джерел фінансування протягом останніх двох років були наявні короткострокові банківські кредити на суму 12000 тис. грн, що складало усі 100 % позикових джерел фінансових ресурсів та 11,6 % від поточних зобов'язань на кінець 2024 року. Найбільшу частину залучених джерел коштів складає кредиторська заборгованість (88,3 % від поточних зобов'язань та забезпечень на кінець 2024 р.). Решта припадає на інші поточні зобов'язання. Отже, можна зробити висновок, що свою поточну діяльність ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» переважно фінансує за рахунок кредиторської заборгованості, серед якої переважає клієнтська заборгованість за товари, роботи, послуги.

В загальному динаміка основних джерел залучення фінансових ресурсів на молокопереробному підприємстві представлена на рис. 2.1, з якого видно, що найбільше коштів ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» змогло залучити у 2023 році. І серед усіх джерел переважають саме залучені кошти.

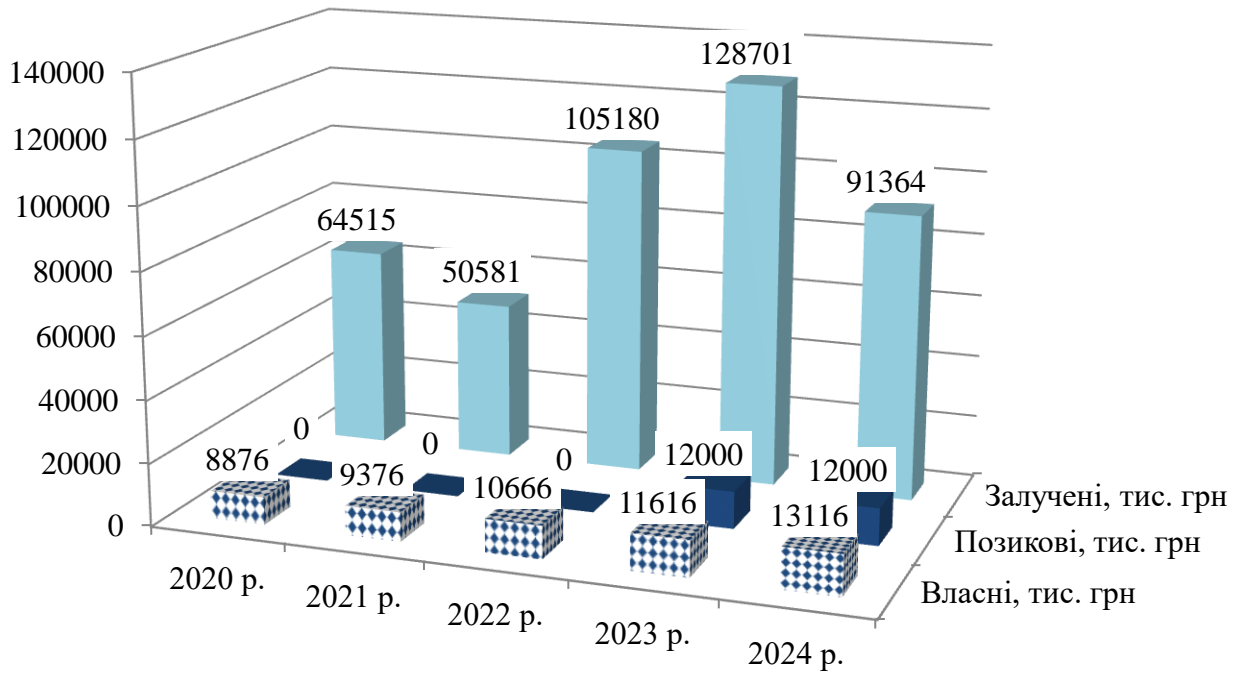

Рисунок 2.1 – Динаміка власних, залучених та позикових джерел фінансування ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ»

Економічною базою самостійності та самоуправління підприємства є самофінансування. «Це метод господарювання, який означає покриття за рахунок власних доходів усіх видатків діяльності підприємства як при простому, так і при розширеному відтворенні» [4, с. 44]. Основними складовими частинами самофінансування є частина чистого прибутку, що залишається у розпорядженні підприємства, та амортизаційні відрахування (табл. 2.6).

Отже, за даними аналізу, серед складових елементів самофінансування ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» переважають (понад 65 %) амортизаційні відрахування, сума яких виросла за п'ять років на 83,5 %. Оскільки амортизаційні відрахування залишаються на підприємстві, їх можна порівняти до власних джерел фінансування.

Згідно з О. Терещенко, рівень самофінансування підприємства (коефіцієнт самофінансування) «визначається співвідношенням тезаврованого прибутку до чистого прибутку.... Де тезаврований прибуток – це обсяг чистого прибутку, який залишився в розпорядженні підприємства після сплати всіх податків та

нарахування дивідендів, і який спрямовується на формування власного капіталу підприємства з метою фінансування інвестиційної та операційної діяльності» [16, с. 173].

Таблиця 2.6 – Аналіз самофінансування ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ»

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Зміна за 2024-2020 рр.	
						абсол.	відн., %
Чистий прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства (приріст за рік нерозподіленого прибутку), тис. грн	500	500	1290	950	1500	1000	200,0
в % до власних фінансових ресурсів	24,0	22,0	33,1	23,9	34,1	10,0	x
Амортизаційні відрахування, тис. грн	1583	1774	2602	3029	2905	1322	83,5
в % до власних фінансових ресурсів	76,0	78,0	66,9	76,1	65,9	-10,0	x
Всього власних фінансових ресурсів, тис. грн	2083	2274	3892	3979	4405	2322	111,5
Коефіцієнт самофінансування	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	0	x

Оскільки, протягом досліджуваного періоду ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» весь зароблений чистий прибуток спрямовував на збільшення власного капіталу через поповнення нерозподіленого прибутку на кінець року, коефіцієнт самофінансування у 2020-2024 рр. становив 1.

Проаналізуємо ефективність використання власних і позикових коштів ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» за формулами рентабельності капіталу, що наведені у додатку В. Результати розрахунків зведемо у таблицю 2.7.

Отже, в цілому через невеликий розмір чистого прибутку на підприємстві, спостерігається невисоке значення показника рентабельності фінансового капіталу, який мав тенденцію до погіршення після 2022 року, проте у 2024 році на 0,44 пункти перевищував рівень 2020 року. Враховуючи те, що розмір позикового капіталу досліджуваного підприємства значно перевищував розмір власного, відповідно ефективність використання власних коштів суттєво перевищувала рентабельність позикового капіталу.

Таблиця 2.7 – Діагностика ефективності використання власних і позикових коштів ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ», %

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Зміна за 2024-2020 рр.
Рентабельність фінансового капіталу	0,68	0,75	1,47	0,71	1,12	0,44
Рентабельність власного капіталу	5,80	5,48	12,87	8,53	12,13	6,33
Рентабельність позикового капіталу	0,77	0,87	1,66	0,77	1,23	0,46
Рентабельність фінансового капіталу, що вкладений в необоротні активи	2,57	2,42	6,55	4,87	7,46	4,89
Рентабельність фінансового капіталу, що вкладений в оборотні активи	0,92	1,09	1,89	0,83	1,31	0,39

Значення рентабельності власного капіталу на кінець 2024 року вказувало на те, що з 1 гривні вкладених власних коштів в діяльність підприємства, «УКРМОЛПРОДУКТ» отримало 12 коп. чистого прибутку, що на 6,33 % більше, ніж у 2020 році та на 10,9 % вище за ефективність використання позикового капіталу у цьому ж році.

Слід відмітити деяке підвищення рентабельності фінансового капіталу, що вкладений в необоротні активи, в останньому році порівняно з попередніми роками, що було спричинено збільшенням суми чистого прибутку. Проте, ефективність використання фінансового капіталу, вкладеного в оборотні активи була значно меншою, хоча і перевищувала довоєнний рівень.

2.4 Перевірка достовірності гіпотез дослідження

Перевіримо справедливості наведених у п. 2.1 гіпотез дослідження, що вказують на те, що стан та ефективність фінансового забезпечення на підприємстві безпосередньо відбивається на показниках його фінансового стану.

Для доведення достовірності *гіпотези 1, яка стверджує, що порушення золотого правила фінансування підвищує фінансові ризики та залежність*

підприємства від кредиторів, проведемо аналіз показників фінансової стійкості ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» (табл. 2.8) та визначимо, чи дотримувалися на досліджуваному підприємстві умови золотого правила фінансування (табл. 2.9).

Таблиця 2.8 – Аналіз показників фінансової стійкості ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ»

Найменування показників	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення 2024 від 2020 р.
Власний оборотний капітал, тис. грн	-11898	-11174	-8203	-8538	-6945	4953
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	0,121	0,156	0,092	0,076	0,113	-0,008
Коефіцієнт фінансової залежності	8,268	6,395	10,861	13,113	8,881	0,612
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,138	0,185	0,101	0,083	0,127	-0,011
Коефіцієнт фінансового ризику	7,268	5,395	9,861	12,113	7,881	0,612
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-1,340	-1,192	-0,769	-0,735	-0,530	0,811
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами	-0,226	-0,284	-0,085	-0,065	-0,072	0,154

Отже, як показали результати розрахунків, на досліджуваному підприємстві спостерігаються невисокі значення коефіцієнтів фінансової незалежності (автономії) та фінансової стійкості. Значення цих коефіцієнтів значно поступаються нормативним значенням 0,5 та 1,0. При цьому, навпаки, значення коефіцієнтів фінансової залежності та фінансового ризику є значно більшими за 1, що також є невідповідністю нормативним значенням. Так, на кінець 2024 року в складі джерел фінансування ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» власні кошти займали усього 11,3 %; на 1 грн власного капіталу припадало 8,88 грн загального капіталу чи загальних активів та, відповідно, близько 7,88 грн активів було профінансовано за рахунок залучених та позикових коштів, що ставить ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» у критичну залежність від зовнішніх джерел фінансування (кредиторів та партнерів). Деяким позитивним моментом можна вважати

зменшення показників фінансової залежності та фінансового ризику порівняно з попереднім 2023 роком.

Наявність від'ємної величини власного оборотного капіталу протягом усього періоду дослідження теж свідчить про проблеми з власними коштами на підприємстві, тобто оборотні активи ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» «повністю створені за рахунок поточних боргів і в обороті підприємства немає власних коштів» [15, с. 100]. І така ситуація майже не змінюється роками, що негативно позначається на фінансовій стійкості та незалежності молокопереробного підприємства.

У свою чергу, це повпливало на від'ємні значення коефіцієнтів маневреності власного капіталу та коефіцієнта забезпеченості оборотних активів власними коштами. Значення останнього на кінець 2024 року (-0,072) означало, що 7,2 % оборотних активів не мають власного фінансового покриття. Тобто фактично підприємство не має власного фінансового «буфера» для забезпечення поточної діяльності.

Перевіримо умови дотримання рівня забезпечення фінансової рівноваги на ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» з позиції «відповідності окремих позицій балансу вимогам золотого правила фінансування» [16, с. 490-491]. Для цього побудуємо таблицю 2.9.

Таблиця 2.9 – Аналіз дотримання золотого правила фінансування

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Довгострокові активи, тис. грн	20774	20550	18869	20154	20061
Довгострокові пасиви, тис. грн	8876	9376	10666	11616	13116
Короткострокові активи, тис. грн	52617	39407	96977	132163	96419
Короткострокові пасиви, тис. грн	64515	50581	105180	140701	103364
Виконання умов «золотого правила фінансування»					
1) $\frac{\text{Довгострокові активи}}{\text{Довгострокові пасиви}} \leq 1$	2,340	2,192	1,769	1,735	1,530
2) $\frac{\text{Короткострокові активи}}{\text{Короткострокові пасиви}} \geq 1$	0,816	0,779	0,922	0,939	0,933

Отже, як випливає з таблиці 2.9, на підприємстві не забезпечуються умови дотримання золотого правила фінансування тобто фінансової рівноваги. На ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» протягом 2020-2024 років строки, на які мобілізувалися

фінансові ресурси, не були узгоджені зі строками, на які вони вкладалися в оборотні і необоротні активи. З таблиць 2.8 та 2.9 випливає, що наявних на підприємстві довгострокових пасивів (власного капіталу) не вистачало для формування усіх необоротних активів, тобто частина необоротних активів виробничого підприємства була профінансована за рахунок поточних (короткострокових) зобов'язань. З іншого боку, короткострокових активів (оборотних коштів) також не вистачало для покриття всіх поточних зобов'язань товариства. Отже, для підприємства характерними є фінансові ризики і залежність від кредиторів.

Прослідкувати зв'язок між умовами виконання золотого правила фінансування на підприємстві і показниками його фінансової залежності та фінансового ризику можна за допомогою рисунку 2.2.

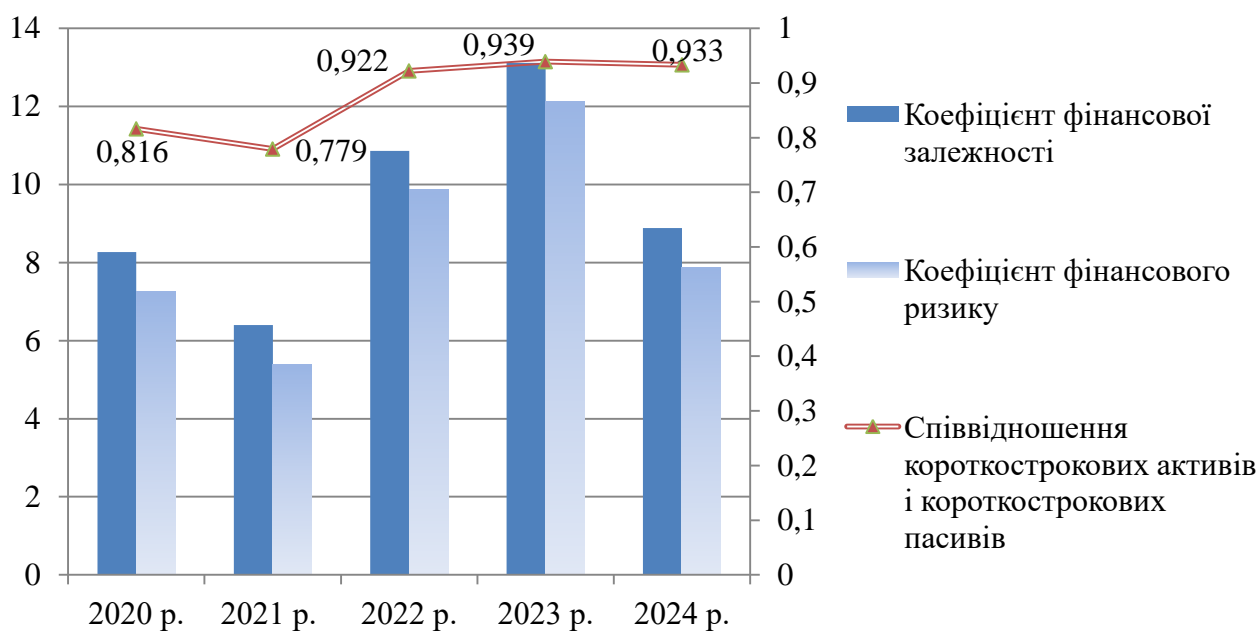

Рисунок 2.2 – Зв'язок виконання золотого правила фінансування на підприємстві з показниками його фінансової залежності та фінансового ризику

Отже, на графіку прослідковується однакова тенденція зміни коефіцієнтів фінансової залежності та фінансового ризику разом зі зміною співвідношення короткострокових активів до короткострокових пасивів, що є однією з умов виконання золотого правила фінансування на підприємстві. Усі значення

показників на графіку не відповідають рекомендованим значенням і свідчать про фінансові ризики та залежність ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» від зовнішнього фінансування. Гіпотезу 1 вважаємо доведеною.

Для перевірки достовірності гіпотези 2, яка стверджує, що наявність від'ємних власних оборотних коштів на підприємстві негативно впливає на його платоспроможність, доповнимо аналіз показників фінансової стійкості (див. табл. 2.8) аналізом показників ліквідності та платоспроможності підприємства (табл. 2.10).

Таблиця 2.10 – Оцінка показників ліквідності та платоспроможності ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» у 2020–2024 роках

Показники	Роки					Абсолютне відхилення, +/-			
	2020	2021	2022	2023	2024	2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022	2024/ 2023
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,093	0,008	0,003	0,201	0,136	-0,086	-0,005	0,198	-0,064
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,182	0,128	0,454	0,297	0,192	-0,054	0,326	-0,157	-0,105
Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	0,816	0,779	0,922	0,939	0,933	-0,036	0,143	0,017	-0,007
Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	0,082	0,123	0,452	0,106	0,063	0,041	0,329	-0,346	-0,043

Проведена оцінка різних коефіцієнтів ліквідності свідчить про їх невідповідність нормативним значенням та деяке погіршення станом на кінець 2024 року порівняно з попереднім роком. Так, значення коефіцієнта покриття (поточної ліквідності) станом на кінець року становило 0,933, це означає, що 93,3 % поточних зобов'язань ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» змогло погасити за рахунок усіх наявних поточних оборотних активів при рекомендованому значенні більше 1. Тобто підприємство має недостатній рівень платоспроможності для виконання усіх своїх короткострокових зобов'язань протягом року.

На незадовільну ситуацію з поточною платоспроможністю підприємства вказує також показник співвідношення клієнтської дебіторської та кредиторської

заборгованості. Значення цього коефіцієнта не перевищувало 1 протягом усі п'ять років, а це означає, що надходжень грошових коштів від дебіторів за товари, роботи, послуги не вистачало для проведення усіх розрахунків з постачальниками за поставлені товари, виконані роботи та надані послуги.

Щоб довести справедливість гіпотези 2, порівняємо динаміку коефіцієнта покриття з динамікою коефіцієнта забезпеченості оборотних активів власними коштами (рис. 2.3).

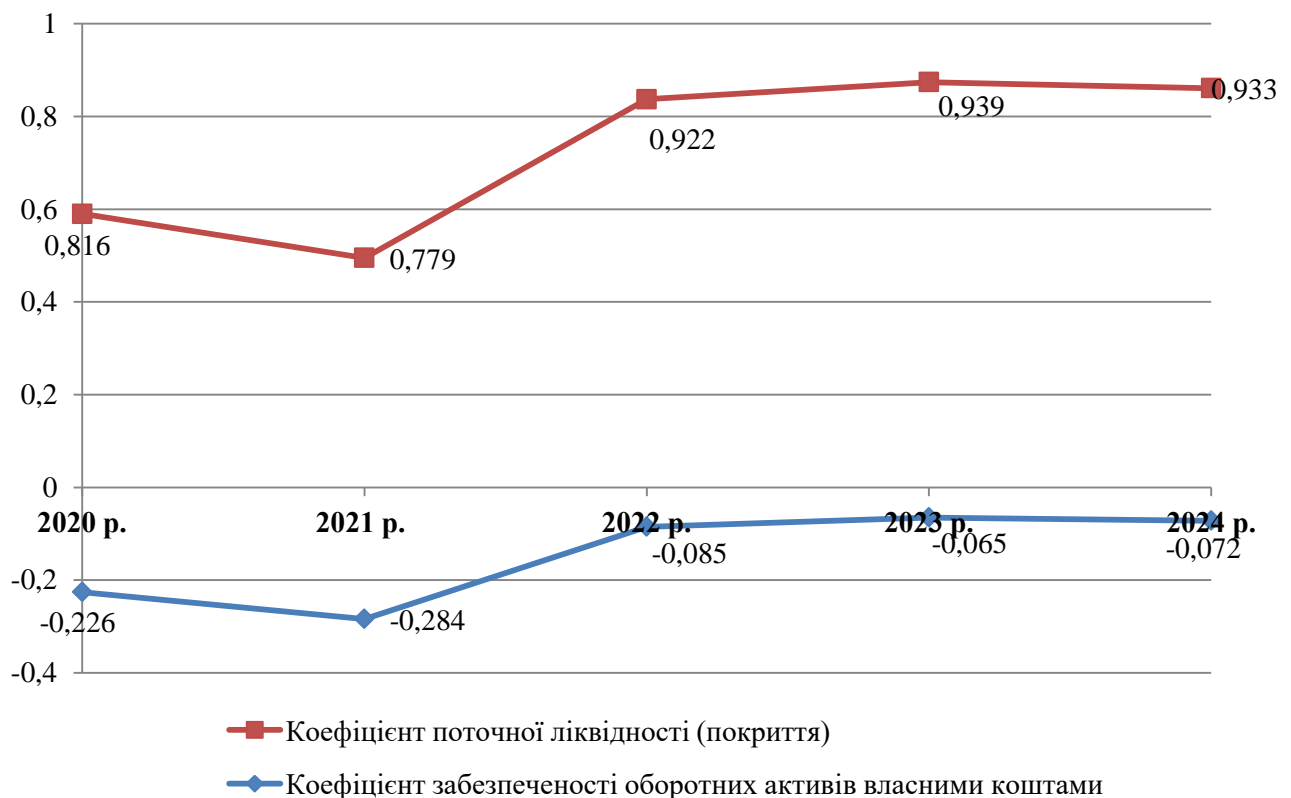

Рисунок 2.3 – Вплив від’ємної величини власних оборотних коштів на платоспроможність підприємства

Як вже зазначалося вище, наявність від’ємної величини власних оборотних коштів у ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» напряду спричиняє від’ємне значення коефіцієнта забезпеченості оборотних активів власними коштами і свідчить про проблеми у підприємства з вільними коштами в обороті, що вказує на фінансові труднощі. Це підтверджується і значенням коефіцієнта покриття, динаміка зміни

якого була схожою, що продемонстровано на рис. 2.3. Тому гіпотезу 2 вважаємо доведеною.

З метою перевірки справедливості гіпотези 3, яка стверджує, що з прискоренням обіговості оборотних коштів зростає ефективність використання фінансового капіталу на підприємстві і навпаки, проведемо аналіз ділової активності підприємства, результати якого висвітлимо у таблиці 2.11.

Таблиця 2.11 – Динаміка показників ділової активності ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ»

Найменування показників	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення 2024 від 2020 р.
1. Коефіцієнт обіговості оборотних засобів	1,792	3,225	3,978	1,445	1,741	-0,051
2. Тривалість одного обороту оборотних засобів, днів	201	112	90	249	207	6
3. Коефіцієнт обіговості запасів	4,249	5,619	7,843	3,184	3,127	-1,122
4. Тривалість одного обороту запасів, днів	85	64	46	113	115	30
5. Коефіцієнт обіговості дебіторської заборгованості	14,704	28,180	10,564	5,562	20,505	5,801
6. Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості, днів	24	13	34	65	18	-6
7. Коефіцієнт обіговості кредиторської заборгованості	3,055	4,305	4,609	1,978	2,460	-0,595
8. Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості, днів	118	84	78	182	146	28
9. Тривалість фінансово-експлуатаційного циклу, днів	-9	-7	2	-4	-14	-5
10. Коефіцієнт завантаження	0,558	0,310	0,251	0,692	0,575	0,017

Отже, в цілому після 2022 року (впровадження воєнного стану в Україні) на молокопереробному підприємстві відбулося погіршення ділової активності, спричинене уповільненням обертання оборотних активів, на що вказує зменшення більшості коефіцієнтів оборотності порівняно з 2022 р. та збільшення тривалості одного обороту в днях. Так, у 2024 році тривалість обороту оборотних активів

тривала 207 днів, що на 117 днів більше, ніж у 2022 році. Проте порівняно з 2023 роком в останньому році ситуація з діловою активністю дещо покращилась.

Перевищення швидкості обігу дебіторської заборгованості над кредиторською означає, що підприємство значно швидше отримає гроші від покупців за товари, роботи, послуги, ніж саме розраховується за власними зобов'язаннями перед постачальниками. Тобто, фактично клієнти фінансують операційну діяльність підприємства. На цей факт вказує також від'ємна величина тривалості фінансового циклу на підприємстві. З одного боку, це може бути позитивним сигналом фінансової гнучкості, та ефективності управління оборотним капіталом, адже дозволяє використовувати «безкоштовні» гроші постачальників для покриття поточних потреб. Проте, така ситуація може бути також викликана недостатнім розміром надходжень коштів на підприємство порівняно з розміром необхідних платежів, на що вказували результати попередніх розрахунків.

Для підтвердження справедливості нашої гіпотези 3 порівняємо динаміку коефіцієнта обіговості оборотних коштів з рентабельністю фінансового капіталу, розрахованою раніше (див. табл. 2.7), та відобразимо ці тенденції на рисунку 2.4.

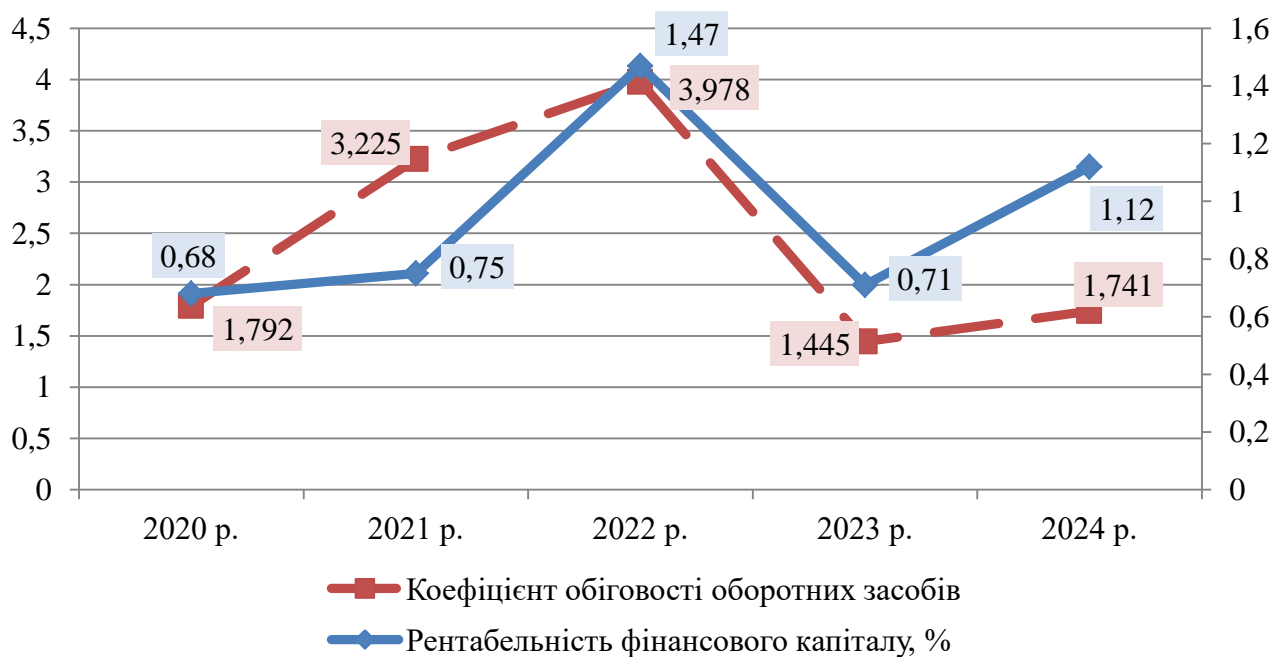

Рисунок 2.4. – Вплив прискорення обіговості оборотних коштів на ефективність використання фінансового капіталу

Отже, як видно з лінійних графіків на рис. 2.4, тенденція зміни рентабельності фінансового капіталу протягом 2020-2024 років повністю повторює тенденцію зміни коефіцієнта обіговості оборотного капіталу. Так, за період 2020-2022 років відбулося прискорення обертання оборотних коштів на підприємстві, що вплинуло на підвищення рентабельності фінансового капіталу у ці роки. Уповільнення обертання оборотних коштів у 2023 році супроводжувалося погіршенням ефективності використання фінансового капіталу. У 2024 році відбулася позитивна зміна тенденції, що прослідковується на графіках. Отже, гіпотезу 3 вважаємо доведеною.

Таким чином, у другому розділі роботи, ми дослідили, що діяльність досліджуваного підприємства є прибутковою, проте в умовах високої затратності переробки молока і виробництва молочної продукції, є низькорентабельною. ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» має низьку частку власних коштів в джерелах фінансування, тому фінансує свою поточну і стратегічну діяльність переважно за рахунок позикових і залучених фінансових ресурсів, в складі яких переважає кредиторська заборгованість.

Наявність від'ємної величини власного оборотного капіталу протягом усього періоду дослідження свідчить про проблеми з власними коштами на підприємстві, що негативно позначається на його фінансовій стійкості, платоспроможності та незалежності. Протягом 2020-2024 років на підприємстві не забезпечувалися умови дотримання золотого правила фінансування тобто фінансової рівноваги. Отже, для підприємства характерними є фінансові ризики і залежність від зовнішнього фінансування.

Запропоновані гіпотези дозволили комплексно дослідити вплив структури та якості фінансового забезпечення підприємства на ключові показники його фінансового стану. Справедливість усіх трьох гіпотез дослідження доведено.

В наступному розділі кваліфікаційної роботи розглянемо можливі шляхи підвищення ефективності фінансового забезпечення ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ», з урахуванням дослідження європейського досвіду та сучасних реалій господарювання молокопереробних підприємств.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

3.1 Вивчення європейського досвіду фінансування молокопереробних підприємств та можливості його застосування в Україні

Європейський досвід фінансового забезпечення підприємств молокопереробної галузі базується на комплексній системі поєднання ринкових механізмів, активної державної підтримки та інституційних інструментів Спільної аграрної політики Європейського Союзу (Common Agricultural Policy, CAP) [22]. Переробка молока та виробництво масла і сиру в країнах ЄС розглядаються як стратегічно важливий сектор агропродовольчого комплексу, що забезпечує продовольчу безпеку, зайнятість у сільських регіонах і стабільність доходів сільськогосподарських виробників. Відповідно, фінансове забезпечення таких підприємств має комплексний характер і базується на диверсифікованій структурі джерел капіталу.

Ключовою рисою європейської моделі фінансового забезпечення молокопереробних підприємств є поєднання власних коштів, довгострокового банківського фінансування та цільових інструментів підтримки з боку держави й наднаціональних інституцій ЄС. Власний капітал формується не лише за рахунок прибутку, а й через кооперативні форми організації бізнесу, які є поширеними в молочній галузі багатьох країнах ЄС, включно з Польщею. У таких структурах виробники молока одночасно виступають співвласниками переробних підприємств, що забезпечує стабільність сировинної бази, зменшує фінансові ризики та підвищує рівень капіталізації [22].

Особливе місце у фінансовому забезпеченні займає довгострокове кредитування, орієнтоване на модернізацію виробничих потужностей, енергоефективність, дотримання екологічних і санітарних стандартів ЄС. Банківські установи в країнах Європейського Союзу, як правило розглядають

молокопереробні підприємства як відносно надійних позичальників за умови стабільних контрактів із постачальниками сировини та наявності доступу до програм державної підтримки. Це дозволяє залучати кредити на тривалі строки за помірними відсотковими ставками, що знижує загальну вартість капіталу.

Важливим елементом європейського досвіду є використання фінансових інструментів Спільної аграрної політики, зокрема програм розвитку сільських територій. Вони передбачають часткове відшкодування інвестиційних витрат, грантове фінансування інноваційних проєктів, підтримку малих і середніх переробників, а також стимулювання кооперації. Такі інструменти не замінюють ринкові джерела фінансування, а доповнюють їх, знижуючи інвестиційні ризики та прискорюючи оновлення основних засобів [22].

Фінансове забезпечення підприємств у молочній галузі в Європі через державні та наднаціональні програми підтримки, котрі фінансуються в рамках CAP, включають безпосередньо виплати сільгоспвиробникам, заходи регулювання ринку та підтримку інвестицій у виробничі потужності, зокрема переробні підприємства. Механізми CAP спрямовані на стабілізацію доходів учасників галузі, покращення якості продукції, підтримку екологічно стійких практик і забезпечення продовольчої безпеки загалом [22].

Іншим джерелом фінансування є спеціалізовані фінансові інструменти ЄС, такі як програми InvestEU та фінансування Європейського інвестиційного банку (ЕІВ), які надають кредити, гарантії та інвестиційні ресурси для модернізації підприємств та реалізації інноваційних проєктів у галузі переробки молока і виробництва сирів і масла [23].

Фінансові інструменти ЄС також включають підтримку через Європейський аграрний фонд для розвитку сільських територій (EAFRD), який сприяє розвитку інфраструктури, підвищенню ефективності виробництва та стимулюванню інновацій в агропродовольчому секторі, у тому числі у сфері молокопереробки, шляхом надання грантів, гарантій та інших форм підтримки.

Польський досвід фінансового забезпечення підприємств з переробки молока є показовим для країн з трансформаційною економікою. Після вступу до

Європейського Союзу молочна галузь Польщі зазнала глибокої структурної модернізації, значною мірою завдяки доступу до європейських фінансових ресурсів. Польські молокопереробні підприємства активно використовували інвестиційні субсидії та пільгові кредити для технічного переоснащення, підвищення якості продукції та розширення асортименту, зокрема у сегментах масла та твердих сирів. Багато молокопереробних підприємств у Польщі, зокрема кооперативні структури, отримали доступ до довгострокових інвестиційних ресурсів завдяки співпраці з Європейським інвестиційним банком. Наприклад, один із найбільших польських молочних кооперативів MlekPol отримав кредит від ЕІВ обсягом близько €50 млн під гарантії InvestEU для розширення та модернізації своїх виробничих потужностей, що дозволило збільшити продуктивність, впровадити нові технології та зміцнити свою позицію на ринку молочних продуктів з доданою вартістю [23]. Аналогічно, підтримка ЕІВ сприяє фінансуванню інноваційних проєктів у переробці молока в інших країнах ЄС, наприклад, для великих кооперативів у Франції, де €70 млн кредит на R&D-програми було надано одному з найбільших молочних кооперативів у межах програми InvestEU, що стимулює не лише виробництво, а й впровадження сучасних технологій і екологічних рішень у переробці молока [23].

Характерною особливістю польської моделі є домінування кооперативних молочних підприємств, які мають стійку фінансову базу за рахунок пайового капіталу членів та стабільних грошових потоків від реалізації продукції. Така форма організації сприяє зниженню боргового навантаження та підвищує фінансову автономію підприємств. Водночас польські переробники активно залучають довгострокові кредити, використовуючи їх переважно для інвестиційних цілей, а не для покриття поточних витрат, що відповідає принципам золотого правила фінансування.

У польській практиці фінансового забезпечення простежується чітка орієнтація на оптимізацію структури капіталу. Підприємства прагнуть підтримувати баланс між власними та позиковими ресурсами таким чином, щоб забезпечити достатній рівень фінансової стійкості й водночас підвищити

рентабельність власного капіталу за рахунок помірною фінансового левереджу. Важливу роль відіграє фінансове планування та прогнозування грошових потоків, що дозволяє мінімізувати ризики ліквідності в умовах сезонності надходження молочної сировини.

Загалом європейський, зокрема і польський, досвід фінансового забезпечення підприємств молокопереробної галузі свідчить про ефективність моделі, заснованої на диверсифікації джерел фінансування, перевазі довгострокового капіталу, активному використанні інституційної підтримки та кооперативних форм організації бізнесу. Такий підхід створює передумови для сталого розвитку підприємств з виробництва масла і сиру, підвищення їх конкурентоспроможності та фінансової стійкості в умовах мінливого ринкового середовища.

Можливості застосування європейського, зокрема польського, досвіду фінансового забезпечення молокопереробних підприємств для українських виробників молочної продукції є актуальними як в умовах воєнного стану, так і в контексті післявоєнного відновлення економіки. Адаптація такого досвіду потребує урахування специфічних ризиків, пов'язаних із воєнними діями, логістичними обмеженнями, зниженням платоспроможного попиту та підвищеною невизначеністю, однак водночас відкриває можливості для структурної модернізації галузі.

У період воєнного стану ключовим напрямом застосування європейського досвіду є переорієнтація фінансового забезпечення на забезпечення стабільності грошових потоків і збереження виробничого потенціалу. Для українських молокопереробних підприємств доцільним є використання механізмів, аналогічних європейським програмам стабілізаційної підтримки, що поєднують пільгове кредитування, державні гарантії та часткову компенсацію процентних ставок. Такий підхід дозволяє знизити вартість позикового капіталу, обмежити фінансові ризики та підтримати безперервність виробництва в умовах підвищеної невизначеності.

Важливим елементом європейського досвіду, який може бути адаптований в Україні, є розвиток кооперативних моделей у молочній галузі. В умовах війни кооперація між виробниками сировини та переробними підприємствами може сприяти концентрації фінансових ресурсів, зменшенню транзакційних витрат і підвищенню фінансової стійкості. Для українських підприємств це означає можливість формування більш стабільної сировинної бази, прогнозованих доходів і зниження залежності від короткострокових залучених коштів.

Післявоєнний етап відновлення відкриває значно ширші можливості застосування європейського та польського досвіду фінансового забезпечення. Насамперед ідеться про використання довгострокових інвестиційних ресурсів, орієнтованих на модернізацію виробничих потужностей, підвищення енергоефективності, впровадження сучасних стандартів якості та безпечності харчових продуктів. Як показує польський досвід, поєднання власних коштів підприємств із довгостроковими кредитами та грантовими програмами дозволяє суттєво оновити матеріально-технічну базу молокопереробної галузі без надмірного зростання боргового навантаження.

Особливо цінним для України є підхід до оптимізації структури капіталу, що застосовується в країнах ЄС. Орієнтація на фінансування необоротних активів за рахунок власного та довгострокового позикового капіталу відповідає золотому правилу фінансування і може бути використана як методологічна основа для підвищення фінансової стійкості українських молокопереробних підприємств у післявоєнний період. Це дає змогу зменшити ризики ліквідності та створити умови для сталого розвитку бізнесу.

Крім того, європейський досвід демонструє важливість інтеграції фінансового забезпечення з інноваційною та екологічною політикою. Для українських виробників молочної продукції це означає доцільність залучення фінансування не лише для відновлення зруйнованих потужностей, а й для переходу до більш технологічних і ресурсоефективних моделей виробництва. У перспективі це підвищить конкурентоспроможність української молочної продукції як на внутрішньому, так і на європейському ринках.

Загалом застосування європейського, зокрема польського, досвіду фінансового забезпечення в українських реаліях може стати важливим чинником стабілізації галузі в умовах воєнного стану та її структурної трансформації у післявоєнний період. Поєднання державної підтримки, кооперативних механізмів, довгострокового інвестиційного фінансування та раціональної структури капіталу створює передумови для відновлення фінансової стійкості молокопереробних підприємств і забезпечення їх сталого розвитку в умовах євроінтеграції.

3.2 Підвищення ефективності фінансового забезпечення діяльності молокопереробного підприємства в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення

На основі проведеного аналізу фінансового забезпечення і показників фінансового стану ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» та оцінки впливу соціально-економічних викликів на діяльність підприємства можна сформулювати комплекс рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності фінансового забезпечення поточної та стратегічної діяльності. Запропоновані заходи мають системний характер і передбачають одночасне вдосконалення управлінських, операційних та інвестиційних рішень (рис. 3.1).

По-перше, необхідно посилити управління оборотним капіталом з урахуванням підвищених операційних ризиків. Молокопереробне підприємство має забезпечити оптимальний рівень запасів сировини, тари та енергоресурсів, виходячи з можливих перебоїв у логістиці. Доцільним є формування мінімальних страхових запасів молока-сировини та критичних матеріалів. Рекомендується активізувати контроль за дебіторською заборгованістю: запроваджувати скорочені терміни оплати, застосовувати часткову передоплату та систематично оцінювати платоспроможність торговельних мереж, особливо в регіонах, наближених до зон бойових дій.

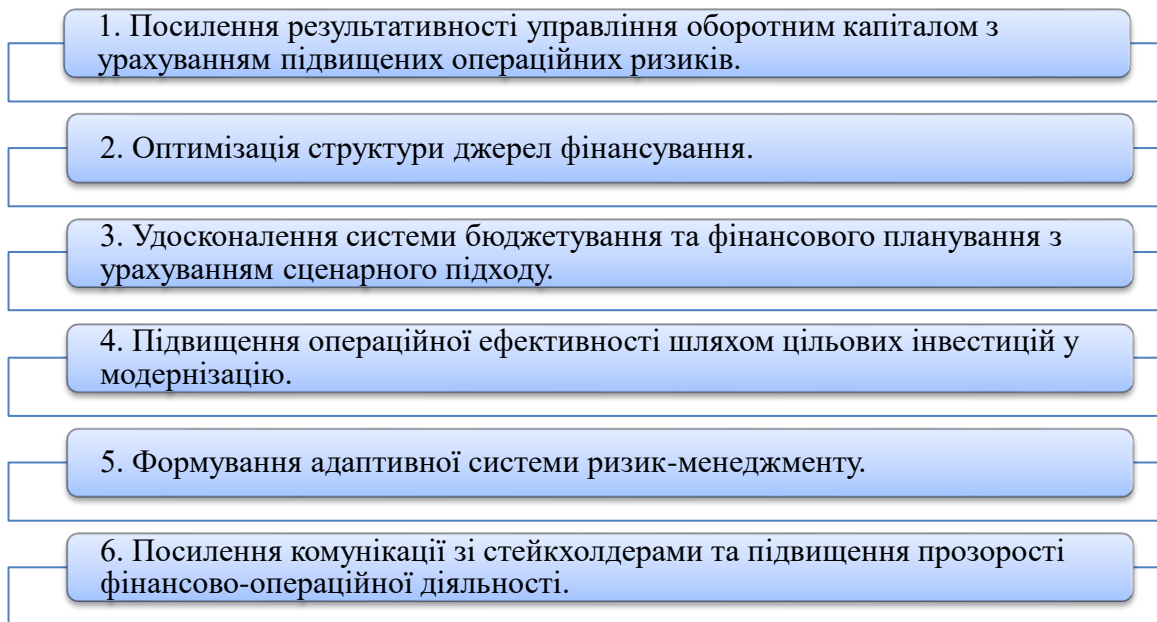

Рисунок 3.1 – Комплекс рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності фінансового забезпечення поточної та стратегічної діяльності ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ»

По-друге, ключовим завданням є оптимізація структури джерел фінансування тобто адаптація структури фінансування до умов високої невизначеності. Підприємству слід орієнтуватися на збільшення частки стабільних та низькоризикових джерел фінансування. Це можуть бути державні програми підтримки агропереробників, грантові проекти, пільгові кредити під гарантії держави та програми фінансування енергоефективних проєктів. ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» варто уникати короткострокових дорогих позик, оскільки вони збільшують фінансове навантаження та знижують стійкість у періоди спаду попиту або переривання виробничого процесу.

По-третє, важливо удосконалити систему бюджетування та фінансового планування з урахуванням сценарного підходу. В умовах воєнних ризиків планування має базуватися на декількох альтернативних сценаріях: оптимістичному, базовому та кризовому. Доцільно використовувати цифрові інструменти для моделювання змін у цінах на сировину, логістичних витратах, курсі валют та рівні енергозатрат. Розробка сценаріїв дозволить визначити

граничні умови беззбитковості та забезпечити оперативне коригування виробничих програм.

По-четверте, ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» необхідно підвищити операційну ефективність шляхом цільових інвестицій у модернізацію. В умовах воєнного стану особливої актуальності набувають енергоощадні технології, автономні джерела енергії (сонячні панелі, генератори), системи безперебійного живлення, а також технології, що зменшують втрати молока-сировини. Оновлення обладнання знижує собівартість продукції, забезпечує стабільність виробництва у разі перебоїв з енергопостачанням та сприяє підвищенню фінансової незалежності.

По-п'яте, ключовим елементом є формування адаптивної системи ризик-менеджменту. Підприємству рекомендується диверсифікувати базу постачальників молока, віддаючи перевагу виробникам із регіонів, менш схильних до військових загроз. Слід запроваджувати системи страхування майна, транспортних засобів та ризиків простою підприємства. Доцільно створити резервний фонд для покриття непередбачуваних витрат та збитків, що можуть виникнути внаслідок руйнування інфраструктури, зміни логістичних маршрутів або мобілізаційних обмежень персоналу.

По-шосте, рекомендовано посилити комунікацію зі стейкхолдерами та підвищити прозорість фінансово-операційної діяльності. У воєнний час співпраця з банками, місцевими громадами, агровиробниками та торговельними мережами має бути більш тісною. Регулярне інформування партнерів про стан виробництва, потреби у логістичних та інвестиційних ресурсах, рівень ризиків сприятиме розширенню доступу до фінансування та підтримки. Дотримання принципів відповідального виробництва, безпеки та стабільності постачання підвищує довіру споживачів і партнерів, що позитивно позначається на загальному фінансовому становищі підприємства. Застосування елементів ESG-менеджменту дозволить підвищити інвестиційну привабливість підприємства у довгостроковій перспективі.

Таким чином, запропоновані рекомендації спрямовані на формування цілісної та стійкої системи фінансового забезпечення, здатної забезпечити

стабільність поточної діяльності та підтримати стратегічні напрями розвитку ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ». Їх реалізація сприятиме зміцненню фінансової стійкості, підвищенню конкурентоспроможності та формуванню умов для довгострокового зростання в умовах соціально-економічних викликів.

3.3 Оптимізація планової структури фінансового забезпечення ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ»

Оптимізація планової структури фінансового забезпечення молокопереробного підприємства ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» є одним із ключових інструментів забезпечення його фінансової стійкості, платоспроможності та довгострокової конкурентоспроможності в умовах підвищеної турбулентності ринку. Для підприємств молокопереробної галузі ця проблема набуває особливої актуальності через високу матеріаломісткість виробництва, сезонність надходження сировини, значні витрати на енергоресурси та потребу у постійному оновленні технологічного обладнання.

Планова структура джерел фінансових ресурсів формується з урахуванням поєднання власних, залучених і позикових коштів у таких пропорціях, які дозволяють мінімізувати фінансові ризики, знизити вартість капіталу та забезпечити безперервність виробничого процесу. Оптимізація цієї структури передбачає не лише кількісне співвідношення окремих джерел фінансування, але й оцінку строків їх залучення, вартості, стабільності та рівня впливу на фінансову незалежність підприємства.

На думку вітчизняних науковців, зокрема проф. І. Вахович та інших, «оптимальна структура капіталу є таким співвідношенням використання власних та залучених засобів, при якому забезпечується найбільш ефективна пропорційність між коефіцієнтом фінансової рентабельності та коефіцієнтом фінансової стійкості підприємства (оптимальне співвідношення між рентабельністю власних засобів та платоспроможністю підприємства), тобто максимізується його ринкова вартість» [25, с. 316].

Найбільш поширеними критеріями оптимізації структури капіталу підприємства вважають: «максимізацію рівня фінансової рентабельності; мінімізацію середньозваженої вартості капіталу та мінімізацію рівня фінансових ризиків» [25, с. 316].

Проведемо оптимізацію структури фінансового забезпечення ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» з використанням перших двох критеріїв.

Оптимізація структури фінансового забезпечення (капіталу) за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності.

«Рівень фінансової рентабельності визначається співвідношенням чистого прибутку підприємства до величини його власного капіталу» [25, с. 316]. Для здійснення оптимізаційних розрахунків прийнято використовувати механізм розрахунку фінансового важеля.

«Ефект фінансового важеля визначається за формулою:

$$ЕФВ = (1 - C_{\pi}) \times (E_{Pa} - \bar{C}) \times \frac{PK}{BK}, \quad (3.1)$$

де C_{π} – ставка оподаткування;

E_{Pa} – економічна рентабельність активів;

\bar{C} – середньозважена ставка відсотка за кредит;

BK – власні кошти;

PK – позикові кошти» [15, с. 220; 25, с. 415].

«Економічну рентабельність активів розраховують за формулою:

$$E_{Pa} = \frac{\Pi + \text{Проценти за кредит}}{\text{Активи}} \times 100\%, \quad (3.2)$$

де Π – прибуток до сплати податків;

Активи – сума активів підприємства згідно з аналітичним балансом» [25, с. 24].

За умови $ЕФВ > 0$, позиковий капітал (банківські кредити) використовується ефективно і забезпечує приріст рентабельності власного капіталу.

За результатами аналізу ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» на кінець 2024 року володів власним капіталом у сумі 13116 тис. грн. При цьому підприємство планує

в плановому році суттєво збільшити фінансові результати за рахунок збільшення обсягів виробництва та реалізації молочних продуктів, зокрема через участь в тендерах для постачання молочних продуктів закладам соціальної сфери (пологовий будинок, лікарня тощо), та збільшення виробництва й реалізації продуктів борошномельно-круп'яної промисловості. Мінімальний розмір планового прибутку до оподаткування очікується на рівні 2250 тис. грн. Для фінансування збільшення виробництва продукції є потреба у збільшенні позикових коштів на підприємстві (отриманні короткострокових банківських кредитів). Будемо виходити з того, що мінімальна ставка відсотка за кредит складає 16,7 %. За умови зростання рівня фінансового ризику (плеча фінансового важеля) ця ставка буде збільшуватися.

За допомогою проведення багатоваріантних розрахунків з оптимізації співвідношення власного та позикового капіталу визначимо, за якої планової структури капіталу ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» буде мати найвищий рівень фінансової рентабельності. Результати розрахунків зведемо у таблицю 3.1.

Отже, як свідчать розрахунки табл. 3.1, найвищий рівень фінансової рентабельності (14,12%) досягається при коефіцієнті фінансового левеїджу 0,1, що визначає величину позикового та власного капіталу в пропорції 9% : 91%. При цьому необхідно зважати, що вже при значенні коефіцієнта фінансового левеїджу 0,17 і більше, ми отримаємо від'ємне значення диференціалу і ефекту фінансового важеля. Це означає, що залучення позикового капіталу в розмірі більше, ніж 14,5% від розміру капіталу, тобто при структурі капіталу від 14,5% : 85,5% і більше, взяття банківського кредиту молокопереробним підприємством буде недоцільним і призведе до зменшення рентабельності власного капіталу.

У 2024 році ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» використовувало позикові кошти у сумі 12000 тис. грн, що відповідало коефіцієнту фінансового левеїджу – 0,91. Згідно проведених розрахунків, така структура капіталу не є оптимальною. Тому, з метою підвищення рентабельності власного капіталу підприємству доцільно використовувати меншу суму банківського кредиту.

Таблиця 3.1 – Оптимізація планової структури капіталу за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності

Показники	Варіанти розрахунку											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
1. Величина власного капіталу, тис. грн	13116	13116	13116	13116	13116	13116	13116	13116	13116	13116	13116	13116
2. Коефіцієнт фінансового левериджу (плече фінансового важеля)	0	0,02	0,05	0,1	0,15	0,17	0,2	0,25	0,3	0,35	0,4	
3. Сума залученого капіталу при відповідному рівні фінансового левериджу, тис. грн	0	262,32	655,8	1311,6	1967,4	2229,72	2623,2	3279	3934,8	4590,6	5246,4	
4. Загальна сума капіталу, тис. грн	13116	13378	13772	14428	15083	15346	15739	16395	17051	17707	18362	
5. Економічна рентабельність активів, %	17,2	17,2	17,2	17,2	17,2	17,2	17,2	17,2	17,2	17,2	17,2	
6. Ставка відсотка за кредит, %	16,7	16,7	17	17	17,2	17,2	17,5	17,5	17,7	17,7	18,1	
7. Нетто-результат експлуатації інвестицій (НРЕІ), тис. грн. (р. 4*р.5/100%)	2250,0	2301,1	2368,7	2481,5	2588,4	2633,5	2707,1	2819,9	2932,7	3045,5	3158,3	
8. Сума сплачених відсотків за кредит, тис. грн	0,0	43,8	111,5	223,0	338,4	383,5	459,1	573,8	696,5	812,5	949,6	
9. Величина прибутку (НРЕІ за мінусом відсотків за кредит), тис. грн	2250	2257	2257	2259	2250	2250	2248	2246	2236	2233	2209	
10. Ставка податку на прибуток, %	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	
11. Сума чистого прибутку, тис. грн	1845,0	1851,0	1851,0	1852,0	1845,0	1845,0	1843,4	1841,8	1833,7	1831,1	1811,2	
12. Диференціал фінансового важеля, %	0,373	0,410	0,164	0,164	-0,032	-0,032	-0,246	-0,246	-0,410	-0,410	-0,738	
13. Ефект фінансового важеля, %	0,00	0,01	0,01	0,02	0,00	-0,01	-0,05	-0,06	-0,12	-0,14	-0,30	
14. Фінансова рентабельність, %	14,07	14,11	14,11	14,12	14,07	14,07	14,05	14,04	13,98	13,96	13,81	

Оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації його вартості.

«Процес оптимізації структури капіталу за критерієм мінімізації її вартості базується на оцінці вартості власного та позичкового капіталу при різних умовах його залучення і здійсненні багатоваріантних розрахунків середньозваженої вартості капіталу» [25, с. 318].

При плануванні розрахунків будемо виходити з наступного. Об'єктом дослідження виступає товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ»), яке має частки двох засновників під час формування свого власного капіталу та періодично сплачує своїм власникам частину прибутку на вкладений капітал (дивідендні виплати).

І власний, і позиковий капітал має свою ціну залучення. Ціною залучення власного капіталу виступає рівень дивідендних виплат, на який розраховують інвестори (власники). Прогнозований мінімальний рівень дивідендів очікується на рівні 8%, який може змінюватися при зростанні частки власного капіталу.

Ціною залучення позикового капіталу виступає відсоткова ставка по кредитах. Мінімальна відсоткова ставка на ринку кредитів становить 16,7% річних. Розмір відсоткової ставки збільшується при збільшенні обсягу кредитних ресурсів.

Розрахунки проведеної оптимізації за другим критерієм подано у таблиці 3.2.

«Середньозважена вартість капіталу (СВК) визначається за формулою:

$$\text{СВК} = \sum_{i=1}^m w_i \times k_i, \quad (3.3)$$

де w_i – питома вага капіталу (інвестиційних ресурсів), отриманого із джерела i ;

k_i – необхідна дохідність (норма прибутку) з капіталу, отриманого із джерела i » [25, с. 307].

Виходимо з того, що для фінансування збільшення обсягу виробництва молочної продукції та продуктів борошномельно-круп'яної промисловості у плановому році підприємство потребує додаткову суму капіталу у розмірі 12000 тис. грн.

Таблиця 3.2 – Оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації його вартості

Показники	Варіанти розрахунку							
	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Загальна потреба у додатковому капіталі, тис. грн	12000	12000	12000	12000	12000	12000	12000	12000
2. Варіанти структури капіталу, %								
а) власний (акціонерний) капітал	10	20	30	40	50	65	90	100
б) позиковий капітал (кредит)	90	80	70	60	50	35	10	0
3. Рівень передбачених дивідендних виплат, %	8	8,2	8,5	9	9,2	9,5	10	10,5
4. Рівень ставки відсотка за кредит з урахуванням премії за ризик, %	17,2	17,1	17	17	16,9	16,8	16,7	0
5. Ставка податку на прибуток, %	18	18	18	18	18	18	18	18
6. Рівень ставки відсотка за кредит з урахуванням податку, %	14,1	14,0	13,9	13,9	13,9	13,8	13,7	0,0
7. Вартість складових частин капіталу, %								
а) власного капіталу	8	8,2	8,5	9	9,2	9,5	10	10,5
б) позикового капіталу	14,1	14,0	13,9	13,9	13,9	13,8	13,7	0,0
8. Середньозважена вартість капіталу, %	13,49	12,86	12,31	11,96	11,53	11,00	10,37	10,50

Отже, за результатами оптимізації структури капіталу за критерієм мінімізації його вартості, ми отримали, що мінімальна середньозважена вартість капіталу становитиме 10,37 % при співвідношенні власного і позикового капіталу 90 % : 10 %. За інших рівних умовах така структура капіталу дозволяє максимізувати ринкову вартість ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ». Отже, якщо підприємство плануватиме збільшення обсягу виробництва основної та додаткових видів продукції, то економічно обґрунтованим є залучення фінансових ресурсів у співвідношенні 90 % : 10 % (власних до позикових).

У практиці фінансового управління доцільним є комплексне застосування обох критеріїв. Оптимальною вважається така структура капіталу, яка забезпечує прийнятний рівень фінансової рентабельності за умови мінімальної вартості залучених ресурсів і контрольованого рівня фінансових ризиків. Для досягнення цього підприємство має враховувати галузеві особливості молокопереробної галузі, стадію життєвого циклу, стабільність грошових потоків і доступність зовнішнього фінансування.

Отже, оптимізація структури капіталу за зазначеними критеріями є багатокритеріальним процесом, що потребує системного підходу та постійного коригування з урахуванням змін внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства.

ВИСНОВКИ

В результаті виконання даної кваліфікаційної роботи магістра було вирішено усі поставлені завдання та сформовано наступні основні висновки роботи:

1. В результаті теоретичного дослідження уточнено понятійний апарат щодо дефініції «фінансове забезпечення підприємства», під якими автор розуміє інтегровану систему формування, залучення, розподілу і використання необхідного розміру та складу фінансових ресурсів, що ґрунтується на взаємодії внутрішніх механізмів управління та зовнішніх інституційних умов і спрямована на підтримання операційної діяльності, забезпечення фінансової стійкості та реалізацію стратегічних цілей розвитку підприємства. Такий підхід, на нашу думку, комплексно розкриває сутність даного поняття з позиції ресурсного, процесного, інституційно-управлінського, системного та стратегічного підходів науковців, враховує як внутрішні так і зовнішні умови господарювання підприємств та орієнтований не лише для забезпечення операційної діяльності, а й розвитку бізнесу.

2. В роботі дістало подальшого розвитку систематизація детермінантів впливу на ефективність фінансового забезпечення молокопереробних підприємств, що враховують специфіку сировинної бази, технологічних процесів, ринкової кон'юнктури та макроекономічних умов, які формують середовище функціонування підприємств.

3. Проаналізовано стан діяльності виробничих підприємств в Україні, що займаються переробкою молока та виготовленням молочної продукції. Встановлено, що ключовими викликами для молокопереробних підприємств після початку повномасштабної війни стали зростання закупівельних цін на молоко, енергоресурси, транспорт, логістику та страхування, що змусило підприємства адаптувати свою фінансову політику, оптимізувати витрати, переглядати асортимент продукції, впроваджувати гнучке ціноутворення. Значна частина виробників зосередила увагу на виробництві продуктів довшого терміну

зберігання (сири, сухе та згущене молоко), що дозволяє збільшувати експорт та зменшувати залежність від внутрішнього попиту.

4. Охарактеризовано основні показники діяльності ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» протягом останніх п'яти років. Виявлено, що в цілому діяльність досліджуваного підприємства є прибутковою, проте в умовах високої затратності переробки молока і виробництва молочної продукції, є низькорентабельною. Залишатися прибутковим підприємству дозволяє отримання інших операційних доходів через багатопрофільність діяльності.

5. Здійснено діагностику стану фінансування ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» з позиції структури та ефективності. Встановлено, що ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» має низьку частку власних коштів в джерелах фінансування, тому фінансує свою поточну і стратегічну діяльність переважно за рахунок позикових і залучених фінансових ресурсів, в складі яких переважає кредиторська заборгованість. Крім того останні два роки ТОВ брало короткостроковий кредит на суму 12000 тис. грн. Наявність від'ємної величини власного оборотного капіталу протягом усього періоду дослідження свідчить про проблеми з власними коштами на підприємстві, що негативно позначається на фінансовій стійкості, платоспроможності та незалежності молокопереробного підприємства. Протягом 2020-2024 років на підприємстві не забезпечувалися умови дотримання золотого правила фінансування тобто фінансової рівноваги. Отже, для підприємства характерними є фінансові ризики і залежність від зовнішнього фінансування.

6. Обґрунтовано та доведено справедливості висунутих гіпотез дослідження щодо наявності взаємозалежності між структурою та ефективністю фінансового забезпечення молокопереробного підприємства та показниками його фінансового стану (на матеріалах об'єкта дослідження). Зокрема, гіпотеза № 1 стверджує, що порушення золотого правила фінансування підвищує фінансові ризики та залежність підприємства від кредиторів. Гіпотеза № 2 передбачає, що наявність від'ємних власних оборотних коштів на підприємстві негативно впливає на його платоспроможність. Гіпотеза № 3 стверджує, що з прискоренням обіговості

оборотних коштів зростає ефективність використання фінансового капіталу на підприємстві і навпаки.

7. Досліджено європейський досвід фінансування молокопереробних підприємств та можливості його застосування в Україні. Обґрунтовано, що європейський досвід фінансового забезпечення підприємств молокопереробної галузі базується на комплексній системі поєднання ринкових механізмів, активної державної підтримки та інституційних інструментів Спільної аграрної політики Європейського Союзу.

8. Визначено шляхи підвищення ефективності фінансового забезпечення діяльності молокопереробного підприємства в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення. Зокрема, рекомендовано ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» посилити управління оборотним капіталом з урахуванням підвищених операційних ризиків; здійснювати оптимізацію планової структури джерел фінансування, дотримуючись основних критеріїв; удосконалювати систему бюджетування та фінансового планування з урахуванням сценарного підходу; підвищувати операційну ефективність шляхом цільових інвестицій у модернізацію; формувати адаптивну систему ризик-менеджменту; посилювати комунікацію зі стейкхолдерами та підвищувати прозорість фінансово-операційної діяльності.

9. Здійснено оптимізацію планової структури фінансового забезпечення ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ» за критеріями максимізації рівня фінансової рентабельності та мінімізації вартості капіталу. За допомогою багатоваріантних розрахунків визначено оптимальну структуру капіталу при необхідності додаткового фінансування планового збільшення виробництва і реалізації основних й додаткових видів продукції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гривківська О. В. Теоретичні підходи до визначення фінансового забезпечення діяльності підприємств. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2004. № 2. С. 12–15.
2. Гуцул М. О. Фінансове забезпечення стійкого розвитку підприємства : економічна сутність та особливості. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Економічні науки*. 2016. Вип. 17. Ч. 1. С. 112-115. URL: http://ej.kherson.ua/journal/economic_17/1/31.pdf (дата звернення: 05.09.2025).
3. Гуцул М. О. Концепція фінансового забезпечення стійкого розвитку підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Економічні науки*. 2016. Вип. 7. Ч. 1. С. 102-106. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/498b15ba-116d-45db-a5dd-3bd5b91a09ad/content> (дата звернення: 05.09.2025).
4. Зятковський І.В. Фінансове забезпечення діяльності підприємств: Монографія. Тернопіль. Економічна думка. 2000. 214 с. URL: https://library.wunu.edu.ua/images/stories/praci_vukladachiv/Факультет%20Фінансів/Каф%20фін%20суб%20госп%20і%20страх/зятковський%20і.в/fin_zabezpe4.pdf (дата звернення: 05.09.2025).
5. Іванисько Н. М. Теоретичні підходи до визначення фінансового забезпечення. *Економіка, управління та адміністрування*. 2024. № 1(107), С. 156–162. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2024-1\(107\)-156-162](https://doi.org/10.26642/ema-2024-1(107)-156-162)
6. Козій І.С. Місце і значення фінансового забезпечення в структурі фінансового механізму. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2008. Вип. 18 (9). С. 223–229.
7. Опарін В.М. Фінанси (загальна теорія) : навч. посіб. 2-ге вид., доп. і перероб. К. КНЕУ, 2002. 240 с.
8. Пігуль Н., Дехтяр Н., Захаркін О. Фінансове забезпечення функціонування та розвитку вітчизняних суб'єктів підприємництва. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2025. № 22. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2025-22-08-01>

9. Фінанси підприємств : підручник / Поддєрьогін А. М., Білик М. Д., Буряк Л. Д. та ін.; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. 7-ме вид., без змін. К. : КНЕУ, 2008. 552 с.

10. Стефанишин О.Б. Управління фінансовим забезпеченням розвитку підприємств роздрібної торгівлі : дис. ... канд. економ. наук : 08.00.04. Львів, 2017. 266 с.

11. Фінанси : підручник / за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. 2-ге вид. переробл. і доповн. К. : Знання, 2012. 687 с.

12. Яцух О.О. Сутність та зміст фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. №10. С. 133-145. URL: <http://efm.vsau.org/storage/articles/February2020/ZINOP3JFe2hEzagt3Vqm.pdf> (дата звернення: 15.09.2025).

13. Строкович Г.В., Гончарук С.В. Взаємозв'язок економічних категорій «фінанси», «фінансування», «фінансове забезпечення», «фінансові ресурси». *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Економічні науки*. 2017. Вип. 16. Ч. 2. С. 113-120. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/16_2_2017ua/27.pdf (дата звернення: 16.09.2025).

14. Ніколаєва А. М., Демчук В. В. Фінансове забезпечення розвитку малих приватних фірм: теорія та практика. *Економічний форум. Наук. ж-л*. 2020. Т. 10, № 3. С. 70-78. URL: [https://e-forum.com.ua/web/uploads/pdf/Economic_Forum_Vol_10_No_3%20\(1\)-70-78.pdf](https://e-forum.com.ua/web/uploads/pdf/Economic_Forum_Vol_10_No_3%20(1)-70-78.pdf) (дата звернення: 17.09.2025).

15. Олександренко І. В., Пиріг С. О. Автоматизація фінансової діагностики: теорія і практика : навч. посіб. Львів : Ліга-Прес, 2015. 296 с.

16. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посіб. К. : КНЕУ, 2003. 554 с.

17. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

18. Аналіз стану молочної галузі в Україні за перші 9 місяців 2024 року.
URL: <https://pro-consulting.ua/uploads/files/presentation/analiz-stanu-molochnoyi-galuzi-v-ukrayini-pro-consulting.pdf>

19. Солоха М. С. Діяльність суб'єктів господарювання на ринку молочних продуктів: виклики та перспективи. *Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу і контролю в умовах глобалізації економіки*: матеріали XVII Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених та здобувачів освіти (м. Луцьк, 7 лист. 2025 р.). відп. ред. О.А. Нужна. Вип. 19. Луцьк: ВІП ЛНТУ, 2025. С. 495-498.
URL: <https://drive.google.com/file/d/1ayyCFkLwbT7NbEftDfyo193-nTQkzmyR/view>

20. Бізнес-Гід. УКРМОЛПРОДУКТ ТОВ. URL: <https://ukrmolprodukt.business-guide.com.ua/> (дата звернення: 13.10.2025).

21. Про затвердження Методики проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій : Наказ Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств, організацій № 81 від 27.06.1997 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-97> (дата звернення: 15.10.2025).

22. CAP measures applied to the dairy sector. European Commission. Agriculture and rural development. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cmef/products-and-markets/cap-measures-applied-dairy-sector_en?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 02.11.2025).

23. Poland: InvestEU – EIB lends €50 million to dairy cooperative Mlekpól for better production, logistics and storage. 17 February 2020. European Investment Bank Group. URL: https://www.eib.org/en/press/all/2020-059-poland-investeu-eib-lends-eur-50million-to-dairy-cooperative-mlekpól-for-better-production-logistics-and-storage?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 02.11.2025).

24. France: EIB backs Sodiaal, France's largest dairy cooperative. European Investment Bank Group. URL: https://www.eib.org/en/press/all/2025-336-france-eib-backs-sodiaal-france-s-largest-dairy-cooperative?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 05.11.2025).

25. Вахович І. М. Фінансовий менеджмент: магістерський курс: навч. посіб. Видання третє, змін. і доповн. Луцьк: Надстир'я, 2023.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Таблиця А.1 – Методика оцінки показників фінансової стійкості підприємства*

Показник	Нормативне значення	Розрахунок	Зміст
Власні оборотні кошти	(>0)	Різниця між поточними активами (оборотними активами) та поточними пасивами	Показує частину власних коштів, що перебуває в обороті підприємства
Коефіцієнт фінансової незалежності	($>0,5$)	Відношення власного капіталу до валюти балансу	Показує, частку майна, що фінансується за рахунок власних коштів
Коефіцієнт фінансової залежності	($<0,5$)	Відношення позикового капіталу до валюти балансу	Показує яку частку джерел фінансування підприємства складають позикові кошти
Коефіцієнт фінансової стабільності	(>1)	Відношення власного капіталу до позикового капіталу	Показує, скільки гривень власного капіталу припадає на 1 гривню позикового капіталу
Коефіцієнт фінансового ризику	(<1)	Відношення позикового капіталу до власного капіталу	Показує, скільки гривень позикового капіталу припадає на 1 гривню власного капіталу
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	(>0)	Відношення власного оборотного капіталу до власного капіталу	Показує, яку частку власного капіталу підприємства вкладено в оборотні активи, або яка частка власного капіталу знаходиться в обороті
Коефіцієнт маневреності власного оборотного капіталу	(>0)	Відношення запасів до власного оборотного капіталу	Показує, яку частку запасів підприємства створено за рахунок власного оборотного капіталу

* складено автором за [15, с. 98-104; 21].

ДОДАТОК Б

Таблиця Б.1 – Методика оцінки показників ліквідності та платоспроможності підприємства*

Показники	Методика дослідження	Економічно доцільне значення показника	Характеристика
1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$K_a = \frac{A1}{П1 + П2}$	0,2-0,35	Показує, яка частина короткострокових позикових зобов'язань підприємства може бути за необхідності погашена негайно.
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	$K_{ш} = \frac{A1 + A2}{П1 + П2}$	0,6-0,8 (залежно від галузі)	Показує платіжні можливості підприємства щодо погашення поточних зобов'язань за умови своєчасного здійснення розрахунків з дебіторами.
3. Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	$K_n = \frac{A1 + A2 + A3}{П1 + П2}$	>1,0 1,5-2,5	Показує платіжні можливості підприємства щодо погашення поточних зобов'язань за допомогою абсолютно, швидко- та повільно ліквідних активів.
4. Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	$K_{д/к} = \frac{ДЗ}{КЗ}$	1,0	Характеризує здатність підприємства розрахуватися з кредиторами за рахунок дебіторів протягом року.

Примітка: А1 – абсолютноліквідні активи; А2 – швидколіквідні активи; А3 – повільноліквідні активи; П1 – найтерміновіші пасиви; П2 – короткострокові пасиви.

* складено автором за [15, с. 86-87; 21].

ДОДАТОК В

Таблиця В.1 – Методика розрахунку показників ефективності використання власних і позикових коштів [15, с. 219]

Показник	Порядок розрахунку	Характеристика
Рентабельність фінансового капіталу	$\text{ЧП/ФК} * 100\%$	Скільки копійок чистого прибутку (ЧП) отримує підприємство на 1 грн фінансового капіталу (ФК)
Рентабельність власного капіталу	$\text{ЧП/ВК} * 100\%$	Скільки копійок чистого прибутку (ЧП) забезпечує підприємству 1 грн власного капіталу (ВК)
Рентабельність позикового капіталу	$\text{ЧП/ПК} * 100\%$	Скільки копійок чистого прибутку забезпечує підприємству 1 грн позикового капіталу (ПК)
Рентабельність фінансового капіталу, що вкладений в необоротні активи	$\text{ЧП/НА} * 100\%$	Скільки копійок чистого прибутку (ЧП) отримується на 1 грн фінансового капіталу, що вкладений в необоротні активи підприємства (НА)
Рентабельність фінансового капіталу, що вкладений в оборотні активи	$\text{ЧП/ОК} * 100\%$	Скільки копійок чистого прибутку (ЧП) отримується на 1 грн фінансового капіталу, що вкладений в оборотні активи підприємства (ОК)

ДОДАТОК Г

Таблиця Г.1 – Методика оцінки показників ділової активності підприємства*

Показники	Розрахункова формула	Зміст показника
1. Коефіцієнт обіговості оборотних засобів	$K_{o.o.z.} = \frac{\text{Чиста виручка від реалізації}}{\text{Поточні активи}}$	Показує скільки оборотів здійснюють оборотні активи підприємства у чистій виручці від реалізації продукції.
2. Тривалість одного обороту оборотних засобів	$T_{o.o.z.} = \frac{360}{K_{o.o.z.}}$	Показує скільки днів триває один оборот оборотних активів підприємства.
3. Коефіцієнт обіговості запасів	$K_{o.zap.} = \frac{\text{Собівартість реалізованої продукції}}{\text{Запаси}}$	Показує скільки оборотів здійснюють запаси у собівартості реалізованої продукції.
4. Тривалість одного обороту запасів	$T_{o.zap.} = \frac{360}{K_{o.zap.}}$	Показує скільки днів триває один оборот запасів.
5. Коефіцієнт обіговості дебіторської заборгованості	$K_{o.d.z.} = \frac{\text{Чиста виручка від реалізації}}{\text{Клієнтська дебіторська заборгованість}}$	Показує скільки оборотів здійснює клієнтська дебіторська заборгованість у чистій виручці від реалізації продукції.
6. Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості	$T_{o.d.z.} = \frac{360}{K_{o.d.z.}}$	Показує скільки днів триває один оборот дебіторської заборгованості.
7. Коефіцієнт обіговості кредиторської заборгованості	$K_{o.k.z.} = \frac{\text{Собівартість реалізованої продукції}}{\text{Клієнтська кредиторська заборгованість}}$	Показує скільки оборотів здійснює клієнтська кредиторська заборгованість у собівартості реалізованої продукції.
8. Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості	$T_{o.k.p.z.} = \frac{360}{K_{o.k.p.z.}}$	Показує скільки днів триває один оборот кредиторської заборгованості.
9. Тривалість фінансово-експлуатаційного циклу	$ФЕЦ = T_{o.zap.} + T_{o.d.z.} - T_{o.k.p.z.}$	Показує скільки днів триває один фінансово-операційний цикл підприємства.
10. Коефіцієнт завантаження	$Kз = \frac{1}{K_{o.o.z.}}$	Показує, скільки гривень вартості оборотних активів витрачається для отримання однієї гривні чистої виручки від реалізації.

*Балансові значення поточних активів, запасів, клієнтської дебіторської та кредиторської (тобто, виключно за товари, роботи і послуги) заборгованості в розрахунках повинні фігурувати як середні (сума станом на початок року і на кінець року, поділена на два).

Складено автором за джерелами [14, с. 70; 19, с. 315].

ДОДАТОК Д

Фінансова звітність ТОВ «УКРМОЛПРОДУКТ»

за 2020-2024 роки